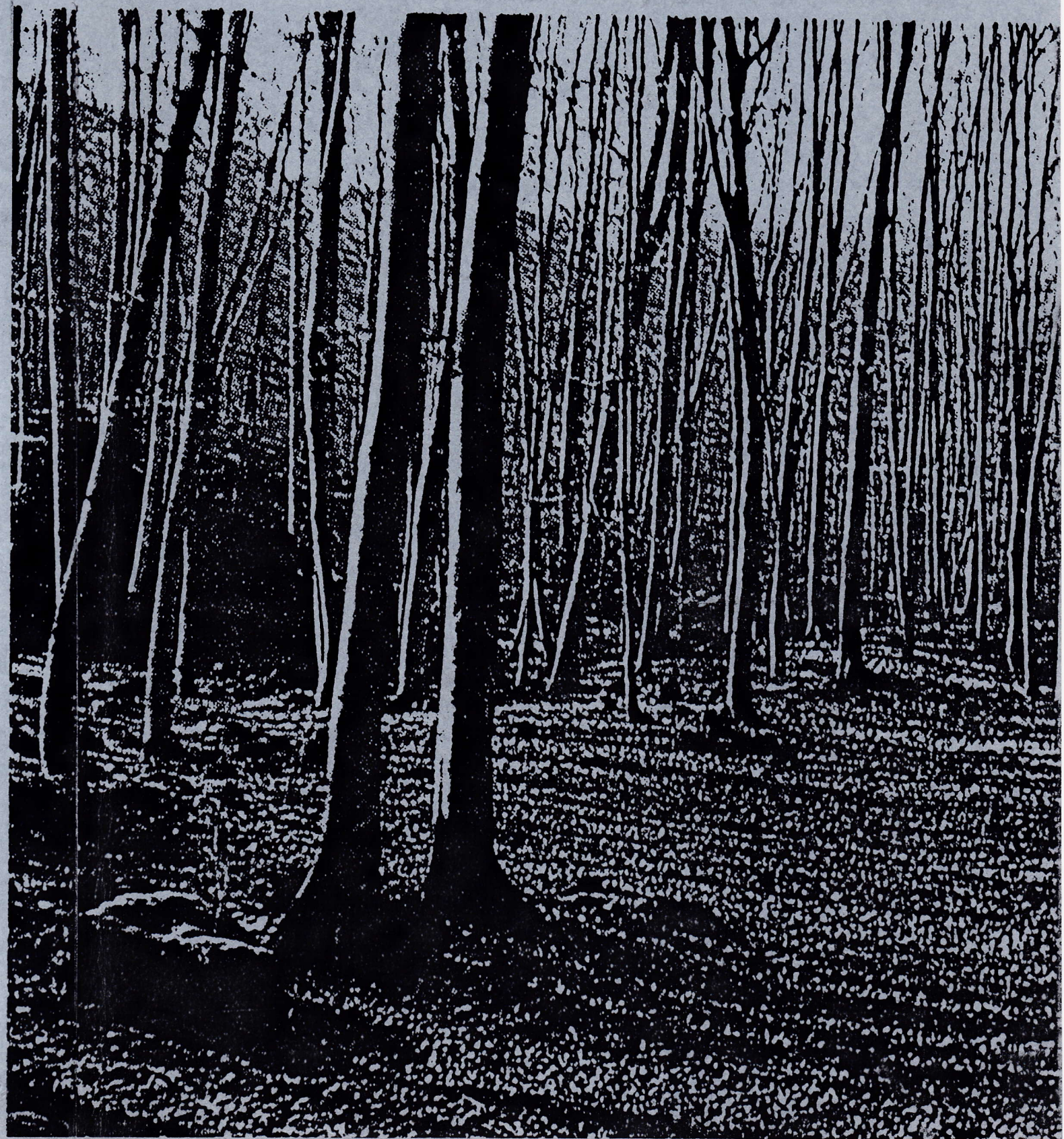

Una sortida de tardor, **EL MONTSENY**

XXIII Sortida
"Coneguem Catalunya"
Secció de Cultura
A.E.Talaia

1 de novembre de 1992

Salutació

El Montseny, la muntanya de les ametistes, tal com la descriu el poeta, i és que a la tardor aquestes serralaldes es transformen en una borratxera de colors.

Sembla un paisatge irreal, talment com si ens l'haguessin pintat, un esclat de tal ordre que cal veure'l per comprendre'l.

Cada tardor cal anar al Montseny, potser hi ha llocs semblants al món, però aquest és el nostre, el que tenim a tocar de casa i no podem faltar a la cita anual.

Cada any és igual, però cada any ens sorprèn de nou, com si allò que veiem fos inexplicable als nostres ulls, no estem acostumats a tanta bellesa.

Coneixem Catalunya? Si no hem estat al Montseny un dia dels primers de novembre, no.

Volem conèixer Catalunya? Anem al Montseny aquesta tardor amb la secció de Cultura de l'A.E.Talaia.

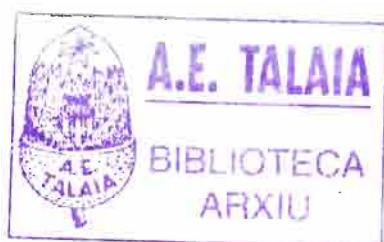
Salvador Butí

TARDOR A VILADRAU

Com grans monedes d'or, d'un or prim i lleuger,
cauen les fulles dels tillers, gronxades
en el sol de novembre. El jardí té
un fregadís d'abril, de sedes oblidades.

Avui no duus oreig, tardor suau, no esbulles
les agulles dels cedres vora la pluja d'or.
Tenen com una pau joiosa aquestes fulles
morint-se, i mig sospiren: «Res no mor.»

Fins al peu dels grans cedres es daura l'ombradiu
d'aquest jardí tancat, reclus com una illa.
Cada fulla, en silenci, caient tranquil·la, diu:
«La vida passa, es fon, i torna, i brilla.»

Marià Manent.
El cant amagadís (1986).

INTRODUCCIO

El massís del Montseny, reconegut des de fa uns anys com a Parc Natural, representa una illa en la qual podem trobar aspectes de clima, vegetació i fauna que són poc habituals. La creixent humanització dels seus entorns ha relegat moltes de les espècies vegetals i animals a espais cada cop més reduïts, que juntament amb la morfologia del terreny que condiciona el clima i les espècies vegetals presents, moltes d'elles característiques de zones interiors europees han fet possible que en els nostres dies puguem gaudir d'una mena de "museu vivent" que cal que aprenguem a assaborir i conservar.

La proximitat de la gran àrea metropolitana de Barcelona ha fet que el massís del Montseny esdevingui una de les principals zones d'esbarjo de la gran urbs, amb tots els avantatges i contratemps que això comporta. Per una banda ens trobem un Parc Natural urbanitzat, ple de paratges històrics i bucòlics que s'han transformat en restaurants, bars, cases de colònies, etc., a punt per satisfer el desig de gaudir d'un dia a la Natura amb totes les comoditats de la gran ciutat. El resultat de tot això és que molt pocs dels habituals visitants del Montseny no arriben a conèixer més d'uns metres més enllà de les parets del restaurant o bar en el qual passen pràcticament tot el dia. L'altra cara de la situació es planteja per als excursionistes, per a totes aquelles persones que senten la necessitat d'endinsar-se en aquests paratges encisadors i a la vegada misteriosos, on cada racó, torrent, cim o pla ens presenta aspectes ben diferents de la realitat de la muntanya i de tot el seu entorn.

Amb la sortida que us proposem volem que tingueu l'ocasió de conèixer una part poc concorreguda pràcticament al cor del massís. Sortirem des de Coll Formic, des d'on podrem, si el dia és clar, veure una àmplia i sorprenent panoràmica de les serralades més conegudes de Catalunya; després de recórrer la part més aèria de l'itinerari canviarem de paisatge per entrar en una zona més abrupta, plena de torrents i rierols que recullen les aigües dels alts cims que ens envolten. Arribats a Sant Segimon, antic santuari de la muntanya, tornarem a canviar de paisatge, ara iniciarem la davallada cap al pla per enmig de fagedes trencades per contraforts rocosos, i resseguint antics camins de peregrins i dels masos que veurem al nostre pas. Cal fer notar un aspecte ben curiós com són els castanyers, alguns d'ells de dimensions gegantines, que ens trobarem formant petits claps entre els fajos i a banda i banda del corriol.

En resum una sortida curta però intensa, tota una manifestació de la Natura amb abundància de vegetació, aigua, llum i colors, que ens ajudarà a conèixer una mica més a fons aquest gran visitat però desconegut que és el massís del Montseny.

ASPECTES GENERALS

SITUACIO GEOGRAFICA.

La regió del Montseny està integrada pels massissos del Turó de l'Home, les Agudes, Matagalls i el pla de la calma. Limitada per la Riera Major-Riu Gurri, el Congost, la Garriga, Samalús, Vilamajor, la vall de la Tordera i la riera d'Arbúcies, a les zones de la plana al peu del Montseny; encarada al N. NE. a uns 40 Km. de Barcelona i a la partió de les províncies de Barcelona i Girona.

El cim més alt és el Turó de l'Home (1.712 m.), seguit per les Agudes (1.706 m.) i el Matagalls (1.694 m.), que són els més alts de la Serralada Prelitoral.

Al peu del massís s'obren un seguit de vies de comunicació amb les comarques veïnes del Vallès, Osona i la Selva.

EL CLIMA.

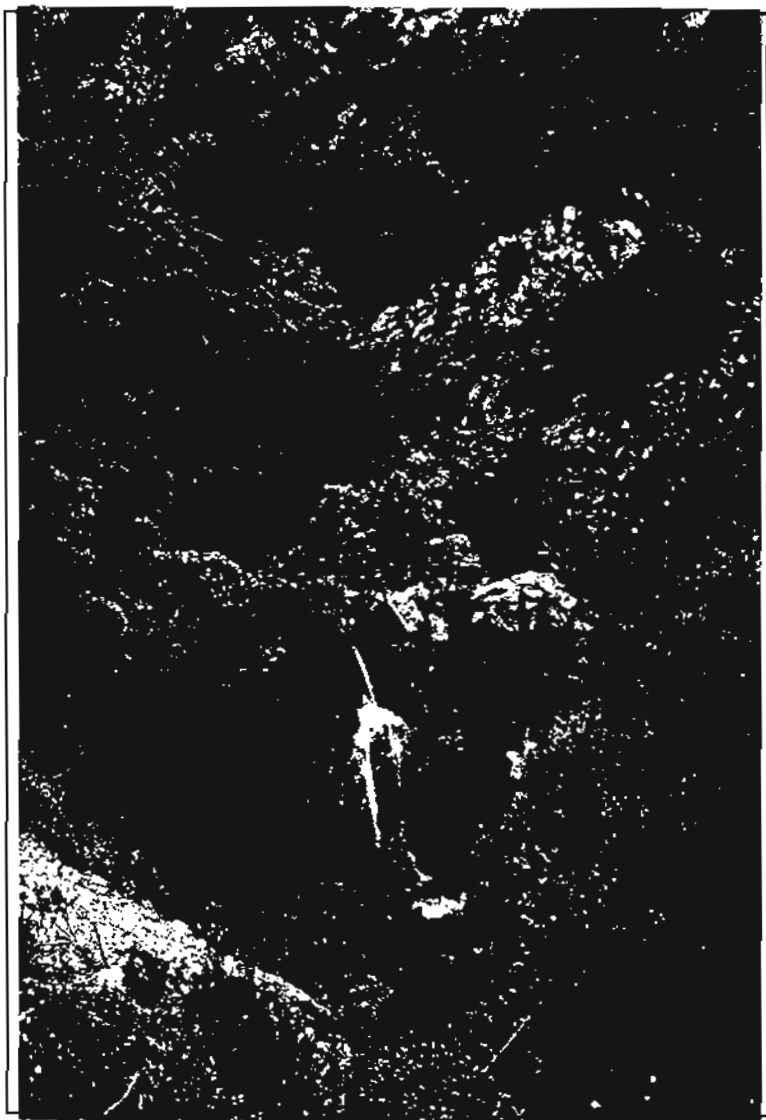
Tot i que es troba prop de la costa, la complicada orografia del terreny i les altures considerables dels seus cims fan que tingui les característiques més pròpies de zones pirinenques. Són abundants les pluges i les nevades sobretot als cims, fet que constitueix una important reserva hidrològica que ajuda a mantenir la frondositat de les valls en les èpoques d'estiu. Es una zona en general fresca per bé que hi ha forts contrastos de temperatura entre l'hivern i l'estiu.

El Règim de precipitacions és de tipus mediterrani, els mesos més secs són el juny i el juliol. Cap a l'agost el progressiu refredament de l'aire a les nits en contrast amb la forta calor del dia fa que sovintegin els ruixats. Les grans pluges arriben en les períodes dels primers mesos de tardor i de primavera.

La perdurabilitat de la neu és variable segons l'època. Les primeres nevades arriben al novembre i poden durar fins el març, amb gruixos de 20 a 50 cm pels volts dels 1000 a 1200 m i de 100 a 150 cm als cims.

La humitat és notable, menor al cims per acció dels vents alts, fet que condiciona la formació de calitxes i boires baixes que s'arripen als lloms de la muntanya.

Els vents no són massa freqüents però de molta velocitat, ja que passen acanalats pels estrets passadissos que deixa la muntanya entre l'interior i la costa, fruit d'aquesta proximitat al mar fa que sovintegen lis brises, sobretot a l'estiu.

ELS RIUS.

El massís del Montseny està solcat per nombrosos corrents d'aigua, els principals però segueixen el traçat de les falles més importants de la regió. Per la part més septentrional resseguint la falla de l Pla de la Calma es troba la Tordera-riera de Collformic que s'endinsa a la falla del Vallès-la Selva; la Riera Major i d'Arbúcies acaben de resseguir la ruptura septentrional. Per la part occidental es troba el riu Congost.

Les principals valls estan orientades en direcció N.NO.-S.SO., fent que els cursos fluvials segueixin aquesta mateixa direcció, a excepció de la Tordera que al seu capçal, gràcies a la facilitat erosiva del terreny granític de la zona de Sant Marçal segueix una trajectòria N.-S.

La Tordera i els corrents que baixen del Matagalls i del Pla de la Calma presenten sobtats canvis de pendent, amb nombrosos salts i gorgs. La proximitat del mar fa que els rius que neixen al Montseny siguin de curs limitat, amb recorreguts que es troben entre els 37 Km. i 62 Km., malgrat tot el nucli muntanyós del Montseny i les depressions perifèriques provoquen una gran dispersió de les aigües que pel N.E. vessen a la conca del Ter, a l'O. a la conca del Congost-Besos i per l'E. i S.E. a la Tordera. La proximitat de la base marítima i les fonts altes del Montseny provoquen un pendent abrupte. A la Tordera, que davalla 1.200 m en 9 Km de distància horitzontal des del seu naixement fins a la sortida de la regió el Montseny a la confluència amb la riera de Breda, es formen engorjats i trams feréstecs i sinuosos. Abunden els torrents que salten de les altures i que prenen el nom de sots o rieres i que menen les abundors d'aigües als principals cursos permanents.

Tot el massís del Montseny està ple de fonts, que de forma permanent o intermitent segons l'abundor de les aigües, donen origen als rius i rierols. Es fa difícil per aquest motiu establir quin és l'origen dels cabals fluvials ja que sovint quan els coneixem com a tals ja són el resultat de la confluència de diversos manantials.

ASPECTES GEOLOGICS.

El massís del Montseny és fonamentalment paleozoic, amb afloraments granítics cap al N, capes mesozoiques i cenozoiques a la banda O que arriben fins el Pla de la Calma formant un relleu estructural interessant conjuntament amb l'entallament excavat pel Congost sobre materials triàsics i eocens motiu de les típiques costes i grenys que hi trobem; el S i SE estan marcats per la falla que ha donat lloc a la depressió del Vallès, d'època miocènica, amb diferències d'altitud considerables; per la part NO-NE una altra falla corre al peu d'altituds més sensibles. Resta doncs una formació aïllada, un bloc paleozoic estirat, entorn del qual s'han format depressions perifèriques.

En l'estratigrafia principal de la regió hom descobreix el domini del paleozoic amb terrenys formats per llicorelles. Vers el sud es troben afloraments calcaris i de lidita. La part alta de la cadena muntanyenca de Sant Segimon-Matagalls-Turó de l'Home és càmbrica, així com el cap d'aurèoles metamòrfiques del N de Gualba i prop de Riells on s'han trobat abundants fòssils.

Al N del Montseny, al peu de la falla de Matagalls-les Agudes, apunta el granit (ull de serp), dominant totalment la zona i el S.

Els plegaments variscs o hercinians han format l'ossada essencial del Montseny, sòcol paleozoic endurit per la intrusió granítica i que forma el bombat del Montseny i l'esquenall més elevat de la cadena de muntanyes costaneres de Catalunya.

LA FAUNA.

L'abundor de vegetació i l'orografia proporciona nombrosos amagatalls que fan que el massís esdevingui un important refugi faunístic. Si bé hi ha algunes espècies que han desaparegut o bé quasi no es troben, encara és una important reserva sobretot a les zones menys accessibles per l'home.

Les llebres, conills, perdius, tudons i sobretot els senglars encara reuneixen equips de caçadors que ressegueixen els boscos tot buscant la seva peça.

Els mamífers.- El Montseny és un amagatall adequat per a animals feréstecs. El senglar (*Sus scropha*) és una de les bèsties més conegudes, cobejades i temudes; de pèl aspre i espès i ullals grossos que li sobresurten de la boca, té facilitat de vida per l'abundor de glans, castanyes i fages (fruits del faig) que troba pels boscos de la zona. Els ramats descontrolats envaeixen els conreus i esdevenen una plaga per als pagesos que els persegueixen com a caça i en defensa de les seves hisendes.

Ha desaparegut pràcticament el llop (*Canis lupus*) que era força abundant i temut fins les primeries de segle.

La llúdriga (*Lustra vulgaris*) es deixa veure per les parts més feréstegues dels cursos de la Tordera, riera de Gualba i riera Major.

Per les fondalades de la serralada poden veure's els mamífers de mena carnívora com la geneta o gat marc (*Genetta genetta*); la fagina (*Mustela foina*) de pèl bru al llom i blanc a la gorja; la guilla (*Vulpes vulpes*), de la família dels gossos, que es dedica a rapissar l'aviram; el teixó (*Meles vulgaris*) que es dedica a rastrejar pels conreus; la mostela (*Mustela nivalis*).

L'esquirol (*Sciurus vulgaris*), els conills, les llebres i tota una llarga llista de petits rosegadors completen el paisatge faunístic del Montseny.

Les aus.- Són incomputables i es troben els mateixos exemplars que en la regió litoral catalana: la perdiu xerra (*Perdix perdix*), el tord (*Turdus philomelos*), la puput (*Upupa epops*), la merla (*Turdus merula*), la garsa (*Pica pica*), la becada (*Scolopax rusticola*), el gaig (*Garrulus glandarius*), el cucut (*Cuculus canorus*), el tudó (*Columba palumbus*), i un llarg etc. De temps en temps es deixen veure les àligues (*Aquila chrysaetus*), els esparvers (*Falco tinnunculus*), el corb (*Corvus corax*) i el Mussol (*Athene noctua*) com a exemplars de les aus més grans.

Són també força abundants i coneguts la merla, la tòrtora, el colom de bosc, el gafarró, la guatlla, la cadenera, el pardal, el verdum, la mallerenga, l'estornell, l'óliba, el capsigrany, el passarell, el lluer, el reietó, l'oreneta, el picasoques, el roquerol, el gamarús, el rossinyol, ...

Els rèptils.- Són força abundants també els representants d'aquesta branca del regne animal. En destaquen el llargardaix (*Lacerta viridis*), el dragó (*Platydictylus vulgaris*), la serp d'aigua (*Coluber viperinus*), la serp comuna (*Coluber flavescens*), la salamandra (*Salamandra maculosa*), el tritó, la granota (*Rana sculentia*), el galàpet (*Bufo vulgaris*) i l'escurçó (*Vipera berus*) molt abundant i temut per la seva mossegada.

Els peixos.- El Montseny no és una zona espectacular per a la pesca, amb tot però les seves aigües estan poblades pels barbs (*Barbus fluviatilis*), l'anguila (*Anguilla anguilla*), la truita (*Salmo trutta*) i algunes llísseres. Són també força comuns els crancs de riu. Pel que fa als crancs de riu i a la truita actualment es troben espècies que no són les autòctones del país, ja que moltes d'elles s'han escampat fruit de repoblacions poc encertades o dels viviers de consum on es crien espècies de creixement més ràpid i altres aptituds comercials però que entren en competència amb les espècies autòctones.

LA VEGETACIO.

Els arbres són l'ornament del paisatge, i el Montseny amb les seves deus inesgotables fa fàcil i abundosa la vegetació, que és variadíssima com un mosaic.

Els arbres.- Al primer replà de la muntanya predominen el pi pinyoner (*Pinus pinea*) i el pi blanc (*Pinus halepensis*), que s'estenen com una immensa catifa de verdor pels replecs de la muntanya, com preparant la sorpresa de verdor de més amunt. De tant en tant, entre els pins, agafa terreny l'alzina (*Quercus ilex*) i l'alzina surera (*Quercus suber*) que sorgeixen espontàniament com a element essencial del paisatge; l'alzina surera va guanyant protagonisme a mesura que anem pujant d'altitud. El roure (*Quercus pedunculata*) fou abundant anys enrera i actualment es troba en forta recessió.

El castanyer i el faig són uns dels arbres típics del Montseny. El castanyer (*Castanea sativa*) creix

corpulent i ufanós afavorit per la frescor del terreny, sovint agafen de dos a quatre metres de gruix, amb capçades immenses de fulles en forma de llança, glabres i dentades. El faig (*Fagus silvatica*) es reproduïx amb abundor, essent el Montseny una de les zones més meridional d'aquesta població vegetal, agraeix l'ambient plujós, embromat i humit que es dona per sota dels cims i a les vessants més al N, creix amb profusió a la Vall de Santa Fe i les Agudes.

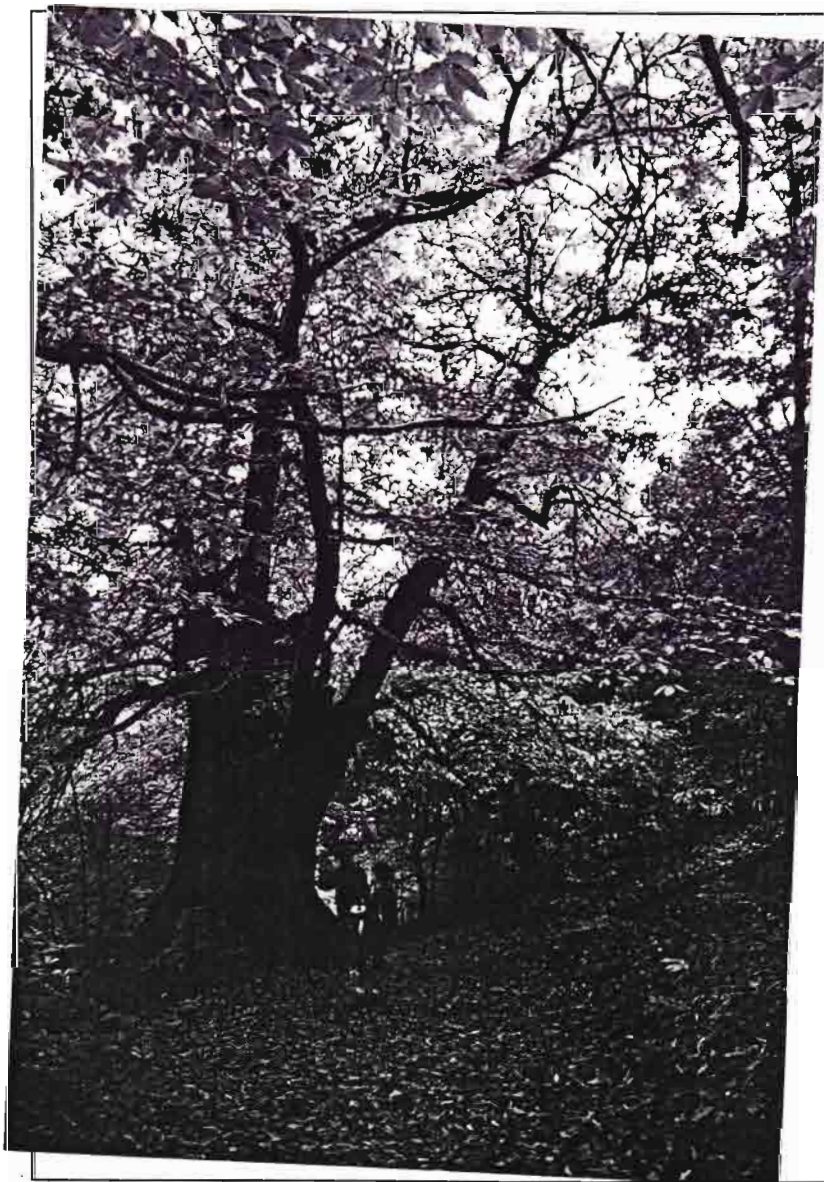
L'abet (*Abies pectinata*) troba al Montseny un expandiment del Pirineu, conforma petits boscos de troncs esvelts i altívols amb alguns exemplars de dimensions gegantines, oferint els millors rodals entre els 1.000 i els 1.600 m. a les zones més ombrívols i fredes. L'abet ha estat sempre cobejat per la qualitat de la seva fusta i està documentat que el Montseny fou objecte d'una brutal devastació d'aquest arbre vers el 1564, per construir galeres a les Reials Dracanes de Barcelona.

Dins dels arbres de ribera són força abundants els verns (*Alnus glutinosa*), de fusta rogenca i arrels capil·lars a la vora de l'aigua; els pollancre negre (*Populus nigra*) i blanc (*Populus alba*) que molt sovint hi existeixen com a conreu d'aprofitament de fusta. Amb menor profusió es pot trobar el freixe (*Fraxinus excelsior*) i el server (*Sorbus domestica*) situats en marges humits i sovint aparellats amb el trèmol (*Populus tremula*), l'avellaner (*Corylus avellana*) i el gatell (*Salix cinerea*).

Altres arbres aïllats, amb valor purament botànic, són el cirerer bord (*Cerasus avium*); l'auró (*Acer monspessulanum*); la blada (*Acer palatanoides*); la moixera (*Sorbus aria*); i l'Om (*Ulmus campestris*).

El sotabosc.- En termes generals es força ufanós i espès, variant la composició d'espècies segons l'altitud i el bosc predominant. Mentre que sota les avetoses és escàs o inexistent, passa a ser més embrollat a les pinedes, destacant el ginebró (*Juniperus communis*), el roldor (*Coriaria myrtifolia*), el bruc (*Erica arborea*), la ginesta (*Spartium junceum*), el boix (*Buxus sempervirens*), la bruguerola (*Calluna vulgaris*), el garric (*Quercus ccocifera*), la gatosa (*Ulex parviflora*), l'argelaga negra (*Calicotome spinosa*), el boix grèvol (*Ilex aquifolium*), el galzerà (*Ruscus aculeatus*), el romaní (*Rosmarinus officinalis*), la farigola (*Thymus vulgaris*), l'espígol (*Lavandula latifolia*) i moltes altres plantes amb propietats balsàmiques. Sota les fagedes apareixen amb profusió les falgues.

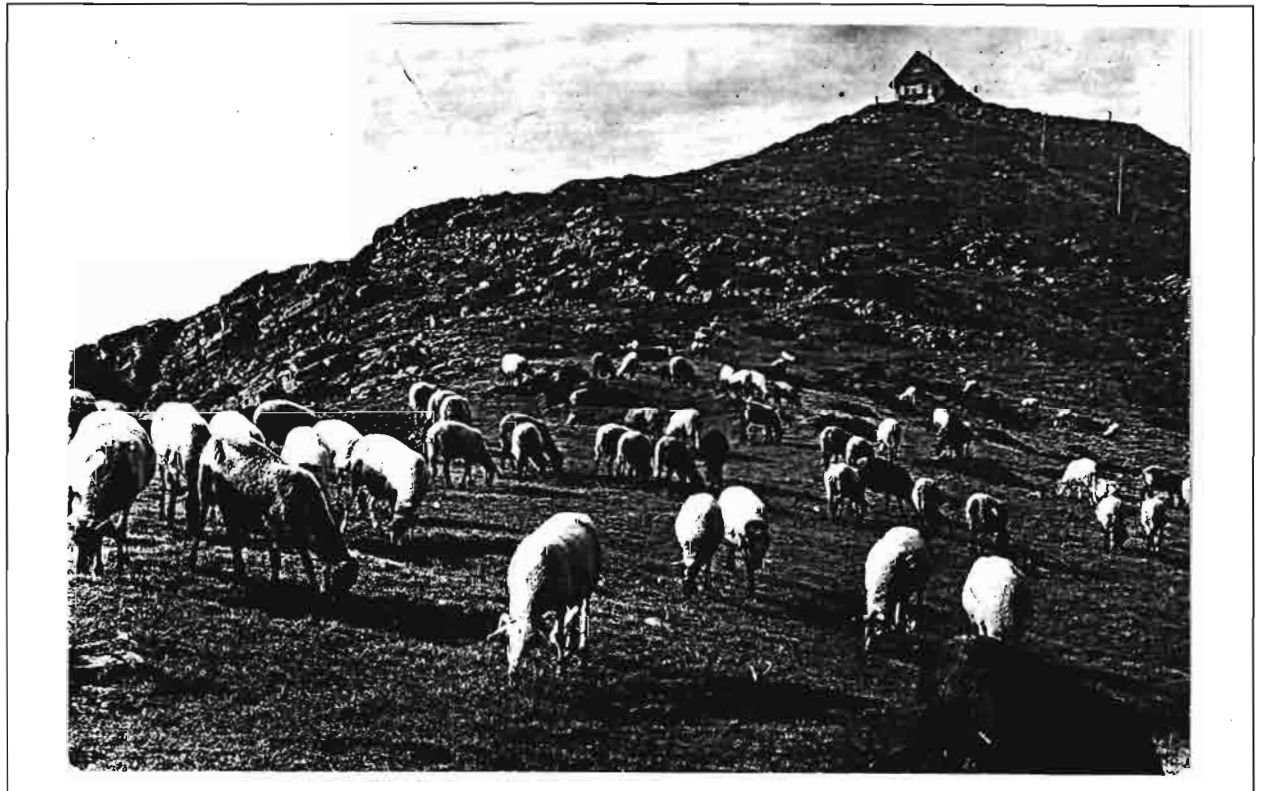
Els prats.- Tot i que no són abundants al Montseny, es troben a les parts més altes, en els replers i pendissos suaus. Els més a l'abats han estat utilitzats per la ramaderia, encara que actualment no és una estampa habitual veure els ramats escampats pel prat pasturant herba fresca. Els cims més arrodonits, coberts de rostos i amb abundància de ginebrons i bàlecs poden ser considerats com a prats, en els quals no ha intervingut la mà de l'home. Entre les espècies que sobreviuen en el nivell culminar del Montseny, cal citar el *Juniperus communis* ssp. *alpina*, *Vaccinium myrtillus*, *Satureia alpina*, etc.

Altres espècies.- Són una atracció considerable al Montseny el bolets, abundants i variats. Entre els més coneguts hi ha el rovelló, el pinetell, el rossinyol, el peu de rata, la sabatera, les gírgoles, el carlet, l'ou de reig, ... Pels llocs més humits i frescals es troba la maduixera (*Fragaria vesca*), petita i gustosa; a les zones més altes i àrides l'arboç (*Arbutus unedo*); pels prats i pastures floreixen els narcisos, la genciana, la valeriana, ...; l'herba fetgera a les zones més ombrívols.

Segons Font i Quer es pot també trobar la carlina i la flor de neu, l'avajonera i els gerds.

La frondositat dels boscos del Montseny són una riquesa forestal que ha donat i dona amplitud a l'economia de la regió: l'explotació de fusta, la neteja de boscos (antigament per fer llenya de consum i carbó), l'extracció de suro, les plantacions forestals d'arbres de ribera i més recentment d'arbres ornamentals. La collita de la castanya és una de les activitats que estan desapareixent, però que antigament havia suposat un complement important de les explotacions forestals.

L'ACTIVITAT HUMANA.

El poblament del Montseny es perd en el temps. Les troballes prehistòriques escassegen, però s'han trobat restes del temps neolític i eneolític, alguns atuells, destrals de pedra, a Sant Marçal, el Brull, Viladrau i Seva. De l'edat del bronze s'ha trobat una destral prop del Brull i fins el segon període de l'edat de ferro hi ha rastres de la cultura ibèrica de la costa catalana en la troballa d'un forn ibèric a Samalús.

Si bé el centre de la regió és mancat de troballes, a les rodalies aquestes són més freqüents i hom pot deduir que, en un clima fàcil a la vegetació i dotat d'elements de vida pròpia com és el Montseny, estigués ja poblada, almenys fins els 600 o 700 m d'altitud. De fet els poblats més propers descoberts es troben situats a Puigraciós i a la riba dreta del Congost, a una altura de 807 m, amb la qual cosa sembla evident que hi hagué poblament a la falda de la muntanya. Altres vestigis evidents es troben als sepulcres d'Aiguafreda, a la Serra de Pineda, al dolmen Pedra Gentil quasi al peu del Montseny, a Vallgorguina, i Pedra Arca a Vilalba Sasserra, tots d'època neolítica.

Per altra banda són força abundants els rastres de la instal·lació romana a la part baixa del Montseny.

Al lloc conegut per Can Malhivern s'han trobat monedes, tombes, paviments i fragments de ceràmica. A la masia els Llibants de Samalús s'han descobert fragments d'àmfora i de ceràmica *sigillata* a Sant Pere de Vilamajor. A l'altiu castell de Montsoriu es poden veure enllosats de tipus romà.

Els rastres de colonització de l'edat mitjana apareixen després de la irrupció àrab i l'alliberament pels carolingis. Del segle IX, un document de l'any 850 esmenta la vila de *Moscariolas* (Mosqueroles). Un diploma del 878, del rei franc Lluís el Tartamut, parla de *Riellos* (Riells) *situm in latere montis signi...; villam quae dicitur Breda et villam Campinos...; villaricello quad dicitur Cerdanus...; villare quem dicunt de Probasio, et villarizellos qui sunt per ipsa serra de ipso monte*. De l'any 886 es troben dades escrites del castell de Tagamanent. El cartulari de Sant Cugat del Vallés parla de *Palatio (Palautordera), amb les esglésies de Santa Maria i Sant Esteve, i d'una altra església de Sant Esteve* al costat de Montseny, l'any 908. De l'any 978 ja es troba esment d'Arbúcies i Gualba el 984.

El pas del romànic pel gran massís palesa el poblament antic de la muntanya, i, a la vegada, la força de la fe del poble. Si bé cal comptar amb l'existència d'alguns monestirs o cenobis escampats pel Montseny, fou escassa llur influència de cara al poble. En destaca però el monestir benedictí de Sant Salvador de Breda, fundat el 1068 pels vescomtes de Girona Grau de Cabrera i Ermessenda, propietaris del Castell de Montsoriu des don dominaven els territoris de la Selva i el baix Montseny. Crida l'atenció d'aquest Monestir el seu esbelt campanar, el millor exemplar romànic a Catalunya del segle XI.

A Tagamanent i a Santa Fe existien abadies. L'abadia benedictina de Sant Marçal depenia del monestir de Breda. Un Santuari important fou Sant Segimon, situat al cor del Matagalls entre la riera de Sant Segimon i el torrent de Rentadors.

Fins els nostres dies les bases econòmiques de la vida al Montseny eren la riquesa forestal i la ramaderia, que tenien bona sortida als mercats de la plana per les nombroses vies de comunicació que envolten el massís. La producció lletera ha estat important a Sant Celoni i a Breda. També ha tingut la seva importància la ramaderia ovina per a carn.

La tradició industrial es remunta a l'antigor, Guerau de Liost dedicà al Montseny el llibre *La muntanya d'ametistes*, fent referència a la importàcia que en l'època tenia l'extarcció d'ametistes i altres pedres precioses, aquesta activitat desaparegué el segle XIX restant-ne només el record.

Una altra activitat curiosa als nostres dies però important en la seva època va ser la fabricació de gel, venut majoritàriament a Barcelona. Per tal de proveir-se de neu i conservar-la s'obriren pous a la riera de l'Avencó, a la Calma, al Tagamanent, a Santa Fe, a Collformic, etc. Coneguts per pous de glaç aquests dipòsits soterrats permetien servir-se de glaç els mesos d'estiu. Un altre sistema per obtenir gel més durader i consistent consistia en omplir unes basses especials amb aigua de les rieres i rierols, durant els mesos de més fred, per fer que es glacés, el gel així obtingut es tallava a peces i es transportava als pous.

La riquesa de corrents d'aigua creà, de temps, els molins fariners instal·lats al peu de les rieres i que proveïen la comarca. En temps de Joan II ja es parla de la importàcia dels molins de Sant Celoni, Llinars i Palau, dels quals avui dia encara s'en troben algunes restes abandonades i enrunades. La indústria del paper utilitzà també, i amb certa puixança al segle XVIII, aquesta riquesa aquífera per rivalitzar amb les importacions de paper genovés que envaïen els mercats espanyol i americà. Aquests molins es localitzen principalment a Sant Celoni i a Santa Maria de Palautordera.

Si bé l'explotació minera de minerals preciosos queda desdibuxada per la llegenda, en canvi és evident la importàcia de les explotacions d'extarcció de ferro i de coure. Han estat d'importàcia les fargues de Sant Pere de Vilamajor, Santa Maria de Palautordera, la Costa de Montseny, etc. i la més coneguda i recent la de Gualba, coneguda per farga del Gorg Negre.

La indústria tèxtil, que ha estat el fort de Catalunya, també es va deixar sentir a l'ombra del Montseny. Arrelà fortament a Sant Celoni en els segles XIII i XIV, destacant-ne els teixits de llana. En ple del segle XIX apareixeren fàbriques de filats a Arbúcies, a Sant Celoni i a Sant Pere de Vilamajor, aquesta activitat guanyà terreny de tal manera que a Sant Celoni s'arribaren a comptabilitzar 16 fàbriques de teler de mà.

La ceràmica ha tingut, i té encara, un comerç que envaeix tradicionalment el país, potenciat sens dubte per la bona qualitat de les argiles i l'antic art dels terrissers. La ceràmica de Breda, que es val de l'argila quaternària de Sant Llop de Vilabrea i Ses Brugueres, als indrets de l'ermita romànica del terme municipal de Riells, és molt resistent al foc i s'utilitza per a la fabricació d'olles, cassoles i gerros. Malgrat la modernització d'aquesta indústria en diversos punts del país, els ollers de Breda es valen encara del sistema primitiu del torn, de l'instint creador i de la destresa de les seves mans.

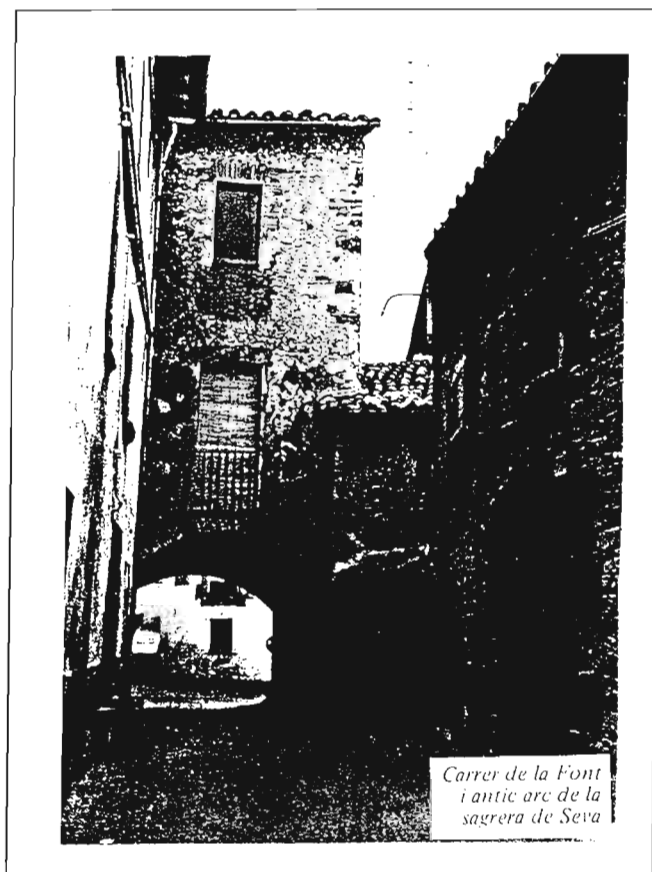
Altres activitats complementàries i de certa importància són les pedreres d'extracció de marbres de baixa qualitat, que trinxats i esmicolats s'utilitzen per fabricar rajoles de mosaic, pintures i pedra artificial. En el seu temps el granit d'ull de serp es va fer servir per fer llambordes i la pedra esmoladora del Pla de la Calma a les moles d'afinar. A Sant Celoni, arbúcies i Breda són importants les serradores de fusta provinent dels boscos del Montseny, de les Guilleries i el Montnegre, potenciant una important indústria de mobles.

La dimensió humana i la facilitat de les comunicacions han creat també la indústria hotelera, no hi ha cap poble que no tingui el seu hostel o restaurant, amb infinitat d'ofertes i recursos.

De tot aquest conjunt de recursos han estat els dinamitzadors els mercats locals, alguns dells de forta tradició que s'han anat adaptant al pas dels temps. Es típic el de Sant Celoni del qual se'n té constància ja al segle XIV que era important per estar situat a la confluència dels camins de muntanya i centre d'operacions comercials amb el camí ral de Barcelona a França.

La instal·lació humana al Montseny depèn del medi físic i del taranna de vida. Davant d'un país agrícola i forestal, l'home tria el punt més avinent per a moure's i treballar, arrela a la plana i a la falda de la muntanya dominant el terrer. Quatre feixes, una mica de bosc i una font són prou espai per a crear-hi un clan. Les masies van etenant-se entre cims i barrancades i de tant en tant sorgeixen les parròquies, centres essencials que aglutinen l'activitat humana. Són abundants per aquest motiu les masies i les masoveries i no és fins a temps recents que els petits pobles de la falda de la muntanya han anat guanyant importància, deixant en el record, o en l'oblit en alguns casos, la majoria dels llogarrets i paratges que des de temps han estat els centres motors de l'activitat humana al Montseny.

SEVA

El municipi de Seva s'estén per l'anomenada **falda del Montseny**, dins la unitat o subcomarca de la Plana de Vic, una de les quatre que formen la comarca d'Osona. El municipi és format per dos sectors del terme (29,10 km²), separats entre ells per l'apèndix que forma el **municipi del Brull** cap a Viladrover. La part central o més important del terme se centra en la població de Seva, que no arriba al miler d'habitants, però que per la seva història, edificacions i sectors residencials que l'envolten forma un conjunt notable i atractiu. L'altre sector o aclau de Seva va adquirint importància pel gran nucli residencial de **Muntanyà**, que cada dia va creixent i embellint-se.

Seva formà durant tots els segles medievals i fins al principi del segle XIV una unitat històrica amb el terme del **Brull** sota la denominació de **terme del castell del Brull**, i més tard de la **baronia de Seva i Brull**. A despit d'aquesta submissió aparent, el centre administratiu de tot el terme fou sempre la

sagrera de Seva, on radicava la cort o cúria dels temps senyorials. Tot el terme, posteriorment anomenat del Brull, es digué, al llarg del segle X, **Territori Sevedà**, nom que hom creu que podria derivar de "lloc selvatà", que es reduí més tard a la vila rural de Seva (997), prop de la qual fou creada des d'abans del 1029 la parròquia de Santa Maria de Seva.

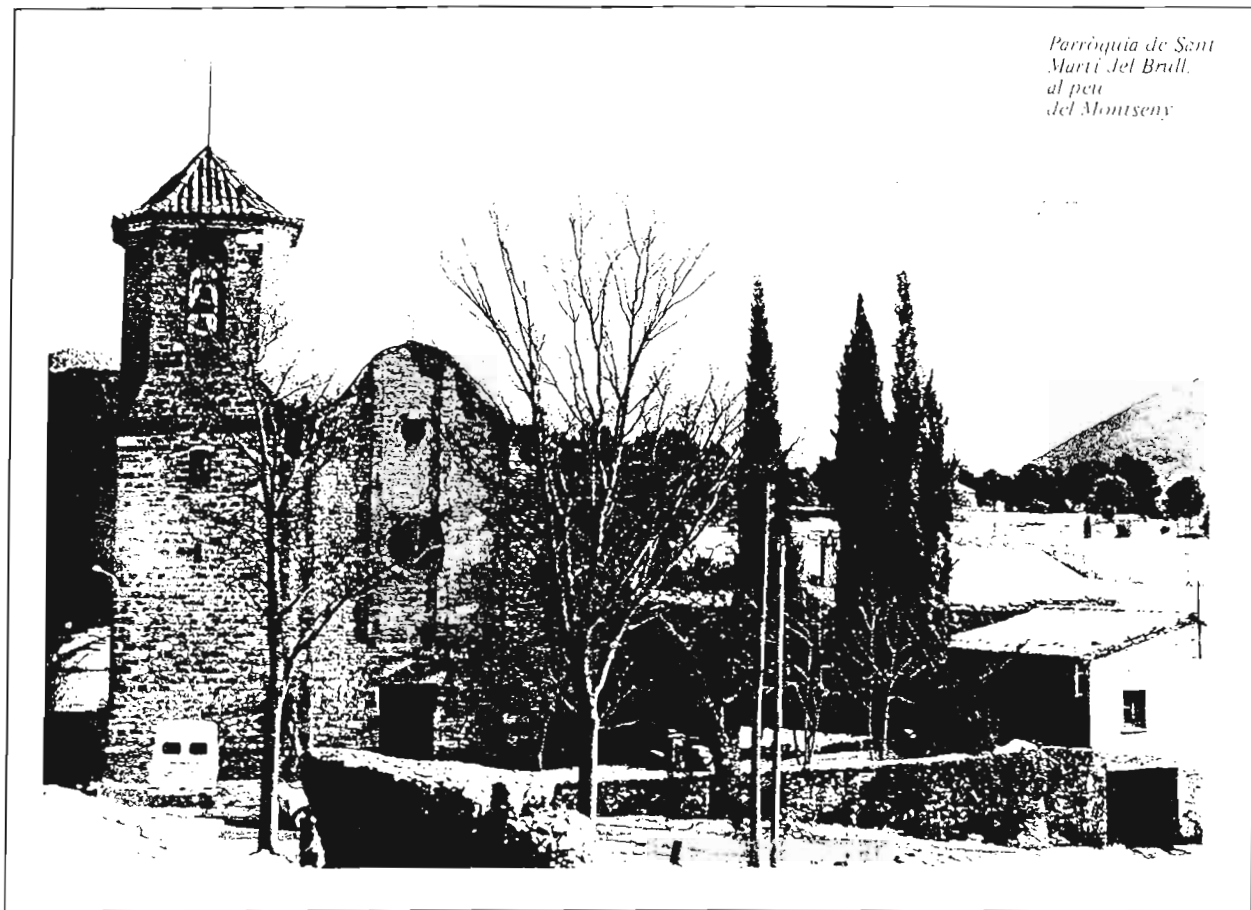
La història jurisdiccional o del domini del terme de Seva és la mateixa que la del Brull: primer fou de la casa vescomtal d'Osona-Cardona, i més tard, de la mitra de Vic.

El **poble de Seva** fou, entre els segles XIII i XIV, una *sagrera* fortificada, voltada de murs i amb portals, que tingué un paper molt destacat en les bandositats del principi del segle XV i, més tard, en la guerra contra Joan II, conclosa en la capitulació de Vic del 8 de juliol de 1472. En el document de capitulació és esmentada la localitat de Seva com una de les fortaleses que més han servit per a damnificar Osona.

Avui dia s'han construït moltes torres i cases residencials entorn del poble i dels antics barris, però la manca d'indústria n'ha impedit la creixença, que altrament s'hi hauria produït per la seva situació, clima i obertura d'horitzons.

En l'aspecte monumental cal destacar l'**església**, reedificada entre el 1048 i el 1089, però tan modificada, que de la primitiva sols resten els murs laterals de la nau. L'absis es transformà en un ample presbiteri el segle XVIII, i la façana fou modificada cap al 1920. L'esvelt campanar, acabat modernament amb merlets, és una notable edificació romànica del segle XII, molt ben conservat i que dóna un silueta inconfusible a la població.

El nucli antic de la població té cases interessants de pedra amb finestrals de tipus gòtic conopial i altres de més vells, de transició del romànic al gòtic: només en resta un al seu lloc; un altre i també vells elements esculpits foren traslladats i incorporats a la restauració modernitzada del mas Sors o antic **mas dels Horts**, situat a poca distància de l'església. Són moltes les cases amb portals adovellats i altres elements (llindes, finestres, pedres cantoneres, etc.) que caldria conservar i no deixar que siguin destruïdes.

*Parroquia de Sant
Martí del Brull,
al peu
del Montseny*

EL BRULL

Aquest territori formà a l'edat mitjana una demarcació senyorial que comprenia els actuals termes municipals del Brull i Seva. Municipi plenament muntanyenc, arriba fins a la Creu del Matagalls i inclou Coll Formic i tota la parròquia de Sant Cristòfol de la Castanya, situada en una raconada del vessant vallesà del Pla de la Calma, però també és un municipi osonenc, pel fet d'estendre's fins al centre de la Plana, sobretot en el sector de Viladrover. Per la seva extensió ocupa el tercer lloc entre els municipis de la Plana, però és un dels de població més feble i es troba en decreixement constant. No inclou cap nucli de poblament; tot i això, a redòs de la parròquia de Sant Martí del Brull es van construir edificacions residencials, que aprofiten la bellesa de l'indret per a l'estiueig.

La parròquia de **Sant Martí del Brull** es troba a una altitud de 843 m, a l'entrada de la vall que culmina amb Coll Formic a 1145 m alt. No es troba al fons de la vall, sinó en un pendent del vessant dret de la **riera de Collformic**, que s'enfondeix vers la Vallmanya o fondalada de l'Avençó, en direcció al Congost. Antigament, tot el territori del Brull s'anomenava Territori Sevedà o de Seva, denominació que consta entre els anys 905 i el 963. D'ençà del 994 es comença a esmentar el **castell del Brull**, que acabarà imposant el nom a tota la demarcació. La parroquia de Sant Martí ja existia el 903. Entre el 1018 i el 1044 és anomenada **Sant Martí del Castellar**. Això ha fet pensar que el seu primer emplaçament era als peus del puig Castellar, seu d'un antic nucli de poblament que té encara clapers informes de pedres. El **puig Castellar** es troba a uns vint minuts cap a llevant del Brull; s'aixeca per damunt mateix de la carretera que porta a Coll Formic, i ateny els 928 m alt. Als peus del puig, mirant al Brull, hi ha un planell conegut encara per **pla de Sant Martí**, on, segons tradició, hi havia la primitiva església parroquial.

Els vescomtes d'Osona, amos de la demarcació del Brull, edificaren una nova església parroquial (1048-1062) als peus del castell del Brull, que és la que subsisteix encara bàsicament. Fou consagrada pel biste Guillem de Balsareny i dotada per la vescomtessa Guisla de Cardona i, més tard, per Ramon Folc I de Cardona i la seva muller Ermessenda. L'església tenia inicialment dues absidioles més, ultra l'absis major, conservat íntegrament, que desaparegueren amb les ampliacions d'altars laterals i les

reformes dels anys 1588 i 1791. Tot i això, aquesta església, de pedra vermella i situació aïllada, es presenta exteriorment com un bell exemplar del romànic de l'equip de mestres d'obra que treballà per als Cardona, tota adornada amb arcuacions i faixes llombardes en els murs exteriors i amb fornícules allargades en la conca interior de l'absis major. Té afegides les restes d'un atri, amb dues grans arcades de pedra del segle XII, que protegien l'antiga porta de migdia, inutilitzada a partir del 1588, quan es modificà l'actual mur de ponent. També se li afegí el campanar el 1791, època en què hom reformà les voltes i el capdamunt de la façana, dotat de decoració barroca.

L'església es al peu de la carretera de Seva a Palautordera, i forma el petit poble del **Brull**, amb la rectoria, l'hostal i l'antiga escola i casa comunal.

El poble és al peu del pujolet coronat per les restes del **castell del Brull**, del qual resten una torre d'angle, força escalabrada, i un llenç alt de mur; ambdós emergeixen de la tofa de verdor de l'alzinar que l'envolta. Té una història densa, publicada en una bona part. El castell fou alçat pels vescomtes d'Osona dins el feu vescomtal que els seria atribuït arran de la restauració del comtat d'Osona (segle IX) i que comprenia també la demarcació de Tagamanent. La seva existència consta des del 994, any en què fou infeudat pel comte Borrell a Ramon, vescomte d'Osona-Cardona. El nom del Brull, dintre del Territori Sevedà, apareix en la documentació des de l'any 963. Tenia cura del castell un llinatge militar, els membres del qual, congnominats *Brull*, més tard foren senyors del terme de Múnter i del de la Vallferosa, al Solsonès; també en foren castlans els Balenyà, els Vilanova i altres famílies de cavallers dels voltants.

Entre el 1266 i el 1271 els bisbes de Vic i la canònica compraren el terme i alguns drets dels castlans. Des del segle XIV es perfila el domini dels Brull sota l'alt domini dels bisbes de Vic, que en seran barons fins el 1812 i sota l'administració de dues famílies castlanes: els Centelles i els Alemany-Cruïlles-Vilademany. El terme del Brull fou sempre essencialment rural; comptà amb unes 80 famílies al principi del segle XIV i baixà a 25 al segle XV.

La carretera transversal del Montseny a través de Coll Formic o carretera de Seva a Palautordera ha fet sortir del seu aïllament el terme del Brull i li ha obert noves perspectives turístiques i residencials, les qual no compensen, però, el despoblament de les masies de muntanya, sobretot les del sector de la Castanya.

COLL FORMIC (1145 m alt). Juntament amb el **coll de Sant Marçal**, són els nexes d'unió de les tres grans subunitats orogràfiques diferenciades que constitueixen el Montseny: la Calma, el Matagalls i el turó de l'Home-les Agudes. El **coll Formic**, conegut amb aquest nom des del 874, és un massís del Montseny obert entre el Matagalls i el pla de la Calma, dins el terme del Brull, sobre un camí de reminiscències romanes. Hi ha un hostal i les ruïnes d'un pou de neu. És un excel·lent punt de partida per anar a Matagalls i iniciar travessies del Montseny, o del Pla de la Calma, i per accedir a la Castanya. La **masia de Sant Andreu de la Castanya**, emplaçada a deu minuts de Coll Formic en direcció a Matagalls (pel costat de la qual passa el nostre itinerari a peu d'avui), és la masia habitada més alta del terme (1250 m), i fou un dels primers refugis de muntanya del Centre Excursionista de Catalunya. Malgrat el seu nom, no hi ha record que hagi tingut mai cap capella dedicada a Sant Andreu. En canvi, s'hi ha construït fa pocs anys una capella dedicada a Maria Mitjancera, on es fa un aplec anual, al vessant nord de Coll Formic, a l'indret de la **font del Faig**.

Coll Formic, segons un procés del 1620, era lloc de reunió de bruixes. Els dies 10 i 11 de gener de l'any 1874, tingué lloc aquí la matança de cent deu fugitius liberals de Vic, que, pel fet d'haver caigut la ciutat en poder dels carlins d'En Tristany, marxaven cap a la costa. L'autor de l'afusellament fou el caporal carlí Ramon Vila, de Viladrau, i les víctimes, actualment inhumades al cementiri de Vic, foren capturades mentre reposaven a la casa de Sant Andreu i foren llençades, de moment, en un dels diversos pous de neu que es troben a Coll Formic i als seus voltants. Una creu a prop del coll en recorda el fet.

VILADRAU

El municipi de Viladrau es troba en plena zona de contacte entre el Montseny, les Guilleries i Osona (comarca a la qual pertany malgrat estar adscrit a la província de Girona). Al seu extrem SE, al **coll de Sant Marçal** (1107 m), coincideixen, a l'anomenada **Taula dels Tres Bisbes**, les comarques d'Osona, la Selva i el Vallès Oriental, els termes municipals de Viladrau, Arbúcies i Montseny i les diòcesis de Vic, Barcelona i Girona. S'estén pels vessants septentrionals del **Matagalls** (1694 m alt), que presideix el seu límit meridional, on es forma la capçalera de la **riera Major**, i arriba fins a la Plana de Vic al sector NW, veí dels termes de Taradell i Vilalleons. La perllongació de la carretera de Sant Celoni a Santa Fe i a Sant Marçal pel **coll de Borderiol** fins a trobar la de Vic a Arbúcies, que travessa el terme d'W a E, permet un nou accés a les Guilleries i té a la vegada una notable valor turística per la bellesa del paisatge.

Els vessants del Matagalls, la magnífica obaga que presideix el paisatge de Viladrau, són d'una gran abruptesa i coberts de bosc, principalment roureda i castanyeda a la part baixa i, més amunt, fageda amb alguns claps d'avet. Cap a l'oest els costers porten bosc d'alzina. Els conreus es localitzen al voltant de les importants masies escampades per tot el terme i al llarg de la vall de la riera Major; són tradicionals els conreus de blat, patates, farratges i blat de moro; en uns petits sectors de regadiu també vora la riera Major tenen anomenada els llegums (**mongetes o fesols de Viladrau**).

El terme de Viladrau correspon al sector oriental de l'antic terme senyorial del castell de Taradell, que incloïa tot l'actual municipi, i tenia com a límit est la **roca de la Consolva** (992 m), la **torre de Vilarmau** i el coll de Bordoriol fins al coll de Sant Marçal. Aquest castell es trobava a llevant de Taradell i tenia també sota el seu domini les demarcacions de Taradell, Santa Eugènia de Berga i

Vilalleons; en resten importants ruïnes, però els seus senyors, els Taradell i Vilademany, tenien com a residència osonenca el casal d'Espinzell, dins l'actual terme de Viladrau. La parròquia de Sant Martí de Viladrau és documentada des del 898, i l'església fou renovada i consagrada de nou el 1082 i refeta el 1772. A la seva sagrera es formà un nucli que arribà a tenir 15 famílies, però que restà pràcticament despoblat en l'època de depressió econòmica dels segles XIV i XV. Des d'aleshores ha anat decreixent fins a establitzar-se entorn del miler els darrers anys.

El *poble* de **Viladrau** es troba a 821 m alt, a la solana de la serra del Martí i la Vila. Té un nucli de carrers petits i estrets on hi ha la plaça i l'església. L'església parroquial de Sant Martí conserva de l'edifici consagrat el 1082 uns arcs d'una antiga galilea o pòrtic romànic, però la resta fou totalment transformada amb capelles cobertes amb voltes de nervacions, afegides entre el 1638 i el 1875, que ara formen les naus laterals, i amb una renovació substancial feta el 1769, data que es llegeix a la façana, abarrocada. Les cases dels segles XVII i XVIII han estat en la seva major part transformades i renovades en època recent. Modernament s'han instal·lat a Viladrau dues petites indústries tèxtils i de confecció, però la base econòmica tradicional és la funció de lloc de residència i estíueig que adquirí la població des del començament del segle XX i que motivà la construcció de gran nombre de xalets i torres residencials, formant a voltes petits ravals o veïnats, com el de **les Indies**, al nord de la població, o el **les Paitides**, a llevant.

El veïnat de **les Paitides**, situat entre les masies del Martí i del Pujolar, amb la **font de les Paitides** i la de **l'Oreneta**, va lligat al record de Guerau de Liost, pseudònim del poeta Jaume Bofill i Mates (1878-1933), molt vinculat a Viladrau, on residia al casal de Rosquelles, el qual, aprofitant alguna llegenda local, convertí les paitides en fades o dones d'aigua i com a tals tenen un important paper en **La Muntanya d'Ametistes** (1908 i 1933), on dóna una admirable versió poètica del Montseny. Entorn de Bofill i Mates i també de Jaume Bofill i Ferro (propietari de **Ca l'Herbolari**), Viladrau esdevingué lloc de reunió d'escriptors i intel·lectuals, i durant la guerra civil fou refugi de Josep Carner, Carles Riba, Marià Manent i Agustí Duran i Sanpere (que hi traslladà, per salvar-la de les depredacions de la guerra, una bona part de la documentació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó).

Les **ametistes** evocades per Guerau de Liost foren explotades als vessants del Matagalls, especialment prop del torrent de Rentadors, entre el 1620 i el 1800 (segons la documentació conservada) i eren comercialitzades a Vic. Aquestes cristallitzacions de quars violeta o vinoses eren també anomenades *pedres d'anell o de bisbe*; eren extretes per lapicides o lapidaris i es polien i muntaven en anells i altres peces d'orfebreria, com la custòdia antiga de Viladrau (perduda el 1936), que en tenia un cercle entorn del vericle. Inicialment concedia el permís d'explotació el baró de Viladrau. Encara es troben avui algunes ametistes, però l'explotació cessà per esgotament dels filons inicials. També s'ha explotat dins el terme de Viladrau la barita, vers Masvidal, prop de **l'Hostal de la Barita**, i és explotada encara als vessants de Bordoriol i a la vall del Rigròs.

Viladrau és un punt de partida excel·lent per a nombros i variats itineraris. Un dels més bells que es poden fer pel massís del Montseny és el de Viladrau al Matagalls o al coll Formic, passant per l'Erola i Sant Segimon, aquest darrer escollit per nosaltres per a l'excursió d'avui. El **santuari de Sant Segimon de Montseny** es troba a 1230 m d'altitud, en un contrafort del Matagalls, entre els torrents de Rentadors i de l'Oratori i fou un dels santuaris més importants de Catalunya entre els dedicats a un sant. Es documenta des del 1290, que sembla que es construí la primera capella sota una gran balma on, segons tradició, havia fet penitència sant Segimon, rei de Borgonya, mort el 523 pel rei franc Clodoveu. En el cim rocós que corona el santuari, l'ermità Miquel, procedent del regne de Borgonya, hi bastí vers el 1550 la capella de **Sant Miquel dels Barretons**, dita així per uns petits barretons que penjaven dels murs i que segons creença popular guarien el mal de cap.

La **capella de l'Erola**, en una vall afluent al torrent de Sant Segimon, existia ja el 1580. Dedicada a Santa Maria de l'Erola, advocada contra el mal de verola, Guerau de Liost li dedicà uns goigs. (Tant d'aquesta com de Sant Segimon, trobareu més informació dins la descripció de l'itinerari a peu).

Proper a l'Erola hi ha l'antic mas de **Can Gat**, vora el qual es bastí un gran edifici de pedra a l'inici del segle XX; és propietat de la família Puig, successora dels antics *Gat*, ciutadans honrats de Barcelona des de mitjan segle XVI, que són alhora propietaris d'un gran sector del Montseny i conserven el dret d'artigar el sector de la muntanya conegut pels **Emprius del Montseny**. Aquests emprius són un cas rar de propietat nascuda de les diferents concessions de drets que sobre aquest sector feren a partir del segle XV els antics senyors del castell de Taradell, barons de Taradell i Viladrau. D'acord amb un pacte notarial del 1833, són amos del bosc d'aquest sector del Montseny els propietaris de la Vila, i amos del dret d'artigar els propietaris de Can Gat, però altres masies com la Sala, el Pujol de Muntanya, Rosquelles, l'Alemaný, el Puig, el Molins, el Martí i Can Gat tenen la facultat de fer-hi pasturar un nombre determinat de caps de bestiar i de tenir-hi cortals per a guardar-lo.

Prop de la confluència dels torrents de l'Erola i de Sant Segimon hi ha l'antiga masia de **la Sala**, que fou casa forta o *domus*, amb una torre rodona al seu costat del segle XIV, on visqué del 1353 als voltants del 1450 una branca bastarda de la família Vilademany, castlans del castell de Taradell. Des del 1522 hi residia una família cognominada *Sala*, que amplià el casal a la fi del segle XVI, de la qual nasqué, el 1594, el **famós bandoler** Joan Sala i Ferrer (Viladrau 1592-Barcelona 1634), conegut per **Serrallonga**, per haver-se casat, el 1618, amb la pubilla del mas Serrallonga de Querós, al cor de les Guílleries.

Joan de Serrallonga fou un bandoler nyerro i cap de quadrilla que la literatura barroca i romàntica va transformar en heroi. La seva resistència a les forces centristes va desvetllar la simpatia dels contraris al govern espanyol i l'admiració de les capes populars catalanes. Aquest personatge evoca un període molt turmentat de la història de Viladrau, lligada també amb **Rocaguinarda**; amb els dos bandolers militaren molts fills de Viladrau, com dos germans del mateix Serrallonga (en Joanet i el Tendre), en Segimon, l'Espinella, en Puigdelavall, l'Estrany, etc. en els anys 1603-1623. A la mateixa època hi hagué a Viladrau una sèrie de processos de bruixeria a partir dels quals foren penjades almenys 14 dones de la població i masies (segons aquests processos, les famílies dels masos del Martí i de Rosquelles eren tingudes per famílies de bruixots).

Altres masies de la demarcació parroquial de Viladrau que mereixen ser destacades són **Masvidal**, amb grans galeries al seu davant, molt a prop de l'Hostal de la Barita, els grans casals quadrats dels **Molins** i de **Rosquelles**, el mas **Alemaný**, amb boniques finestres d'arcs conopials, el **Pujol**, la **Vila**.

*La Sala de Viladrau,
antiga fortalesa
i casa pairal del famós
bandoler
Joan Serrallonga*

LA VALL DE SANTA FE

Darrer component del dilatat terme de **Fogars de Montclús** (40,15 km²), dins la comarca del Vallès Oriental, que es reparteix amb el de Montseny els pendents meridionals del sector llevatí de la serralada del **Montseny**, formada pels vessants de **les Agudes** (1703 m alt) i del **turó de l'Home** (1707 m alt). El terme de Fogars de Montclús és totalment muntanyenc i constituït bàsicament pel gran pendent on es graonen els masos i les tres parròquies que formen el municipi: la **parròquia de Sant Cristòfol de Fogars**, que li dóna el nom, la de **Mosqueroles**, que és ara el cap del municipi, i la de la **Costa de Montseny**. El cognom **Montclús** el rep de l'antic castell de Montclús, situat a frec del límit municipal, bé que dintre la demarcació de Sant Esteve de Palautordera, que era el centre de la seva antiga jurisdicció. A l'extrem NE del terme hi ha l'alta **vall de Santa Fe**, de vegetació i característiques totalment singulars, situada entre el massís de les Agudes - turó de l'Home i la serralada que va del turó de Maçaners al turó de Morou. S'hi accedeix per la carretera procedent de Sant Celoni que continua vers **Sant Marçal** i **Viladrau**.

Una idea del desnivell i de l'aspecte enaspurat del terme de Fogars de Montclús la revela el fet que aquest passa en pocs quilòmetres de 200 m d'altitud al seu extrem S a 1707 m al turó de l'Home. La vegetació canvia segons l'altura i així seguint la carretera de Sant Celoni a Santa Fe del Montseny es passa de la zona ocupada per alzines sureres a la d'alzinar i pineda, garrigues, rouredes, castanyers i denses fagedes i algun sector d'avetar a la vall de Santa Fe. La zona forestal ocupa unes 3296 ha del terme.

El paisatge de la **vall de Santa Fe** és totalment diferent del de la resta del terme, el granit de les seves penyes es descompon fàcilment i ha creat graus i plans pendents sorrenços on es fa una vegetació especialment de faigs amb buixol o anèmones boscanes, que floreixen per l'abril i maig. També hi ha grans mates o arbusts de grèvols i són particularment típics els lliris de neu i els narcisos. Al fons de la vall, on s'origina la riera de Gualba, hi ha freixenedes i gatelledes i vernedes, que contrasten amb l'espessor dels faigs dels pendents de la muntanya. Enfilats a les Agudes hi ha també clapes d'avetars, alguns de plantats i altres de reproducció espontània. La vall té uns tres quilòmetres de llargada i la formen diferents plans, com el **pla de Santa Fe**, o **Pla Mulladins**, el **dels Ginebrons** i el pla de l'Espinal. La vall és travessada longitudinalment per la **riera de Santa Fe**, dita més avall **riera de Gualba**, que té a la vall dos pantans, el de sota la capella i hotel, ara en desús i amb la resclosa molt malmesa, i el segon més avall, amb una resclosa de 24 m d'alçada i una llargada superior de 170 m, que pot embassar prop d'un hm³.

El centre històric de la vall i el que li ha donat el nom és l'antiga capella de **Santa Fe del Montseny** (1100 m alt), que surt documentada el 1231. El 1270 hi residia un grup d'eremites que s'intitulava orde d'ermitans de Santa Fe, que no va subsistir gaire temps, puix que del segle XIV en endavant la capella estigué a cura d'un sol ermità, depenent del rector de Fogars. La primitiva capella fou engrandida el 1577 i fou renovada a l'inici del segle XVIII (1701). Ara, molt renovada en el seu interior, es troba adjunta, bé que independent i guardant exteriorment el caràcter rústic, a l'Hotel de Santa Fe, un edifici de pedra, amb aires de castell-palau neogòtic, construït entre el 1912 i el 1914 per l'arquitecte Pere Domènech i Pou, per encàrrec de Ramon de Montaner i vila, comtè de la Vall de Canet, amo del castell de Santa Florentina de Canet de Mar.

Aquest hotel és un indret molt freqüentat i d'anomenada. A poca distància s'ha construït un altre modern hotel i residència anomenat **L'Avet Blau**. A l'extrem N de la vall, al límit municipal amb Arbúcies, els germans de la doctrina cristiana van construir pels anys trenta un gran casal o residència d'estiu, conegut pel **Convent**.

També s'ha creat recentment (1981) una **Escola de la Natura**, que estudia diferents aspectes de fauna, flora i tectònica del **Parc Natural del Montseny** i que aprofita una antiga casa de tipus residencial situada sota i molt a prop de la capella i hotel de Santa Fe.

**L'ERMITA
I L'HOTEL
DE SANTA FE
DEL MONTSENY**

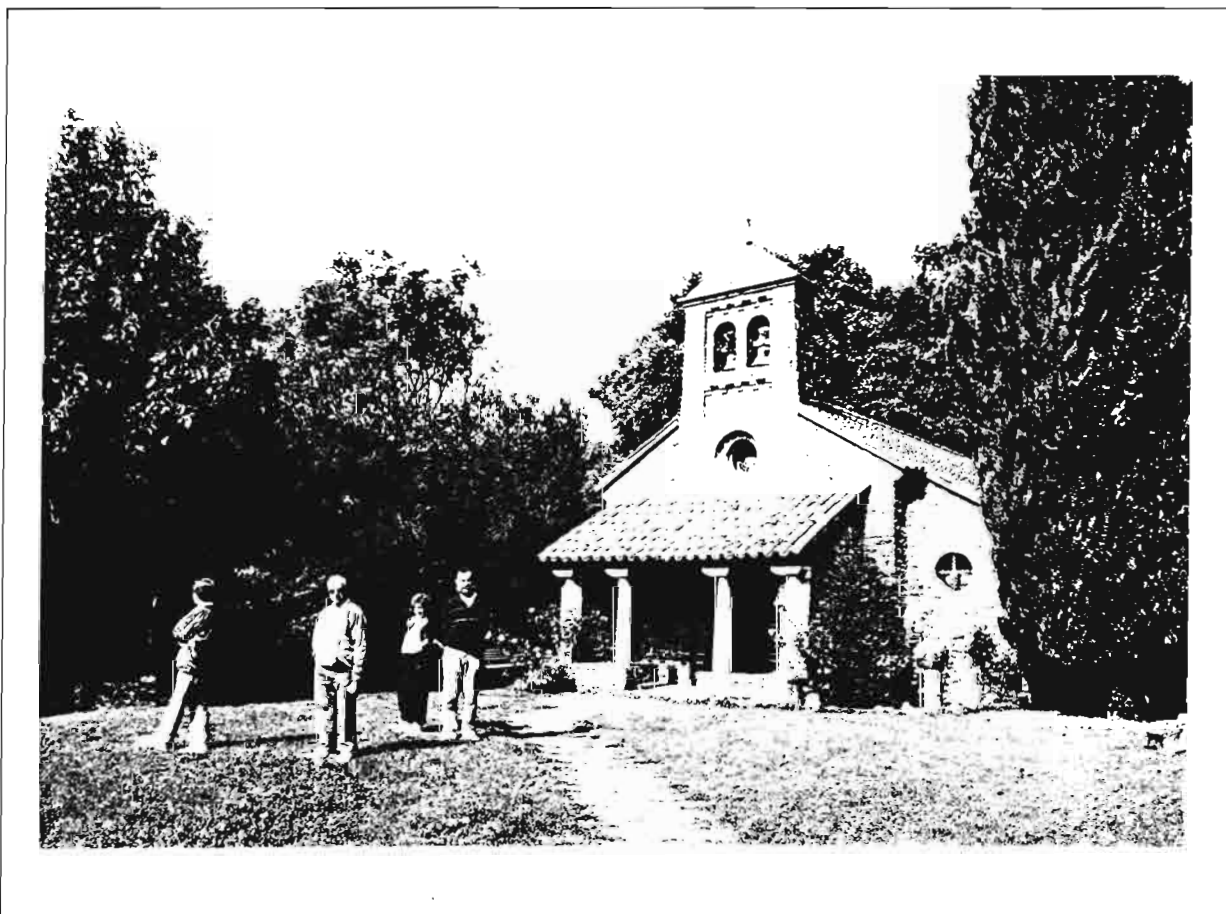

MONTSENY

El municipi de Montseny, antigament de **Sant Julià de Montseny**, és l'únic que guarda el nom del massís del **Montseny**, que, com a part de la Serralada Pre-litoral, marca la separació entre el Vallès Oriental, Osona i la Selva. Precisament aquest municipi es troba al punt de confluència entre les tres comarques, puix que termeneja pel N, des de **Matagalls** fins al coll de Sant Marçal o, més exactament, **la Taula dels Tres Bisbes**, amb el municipi osonenc de Viladrau i, des d'ací fins al cim de **les Agudes**, amb el municipi selvatà d'Arbúcies. La seva demarcació s'estén per la vall o les valls que formen la capçalera de **la Tordera**, riu que es considera que neix a la **Font Bona de Sant Marçal**, i pel N s'enfila al **turó de Sant Marçal**, el **Turó Sesportadores** i el Matagalls, on coincideix en la seva creu amb Viladrau i el Brull.

El terme de Montseny té una forma sensiblement triangular amb dos notables apèndixs, un al NE a la **vall de Sant Marçal**, encaixada entre les Agudes i les vessants sud-orientals de Matagalls, i l'altre al SW, sota els contraforts del **pla de la Calma**, entre la Castanya (el Brull), Tagamanent i Sant Pere de Vilamajor. El seu territori és trencat i abrupte, com ho revela el fet que del seu extrem S al N tingui uns 1200 metres de desnivell. Per les seves valls i xaragalls, ultra la Tordera, corren diferents rieres i torrents, tots tributaris d'aquella. El principal eix de comunicació del terme és la carretera comarcal de Seva a Palautordera, que s'enfila amb innombrables revolts vers **Collformic** i comunica els dos sectors més notables del terme, el poble o nucli pròpiament dit de Montseny, on hi ha l'església parroquial i la batllia i el raval dispers de Montseny d'Amunt, sobre la capella de Sant Martí i sota l'Hotel Sant Bernat.

L'Hotel Sant Bernat és situat en un pendent assolellat de Matagalls, a 850 m altitud, amb una magnífica vista vers la vall de la Tordera i una vegetació extraordinària. Tant l'Hotel com la **capella neoromànica dedicada a Sant Bernat de Menthon** (patró dels muntanyencs), que li fa costat, són obra de l'arquitecte Josep M. Ros i Vila i foren construïts vers el 1952 per Delmir de Caralt. Es un centre hotel·ler de molta anomenada.

Tot el terme montsenyenc formà part antigament de la gran demarcació del **castell de les Agudes**, origen del llinatge cognominat originàriament de *Sesagudes* i més tard *Montseny* i Montclús. El castell de les Agudes i la fortalesa de Miravalls senyorejaven l'ample territori dels actuals municipis de Montseny i Fogars de Montclús, que ben aviat formà una unitat sota el castell de Montclús. El lloc de Montseny és esmentat des del 862, moment en què també s'esmenta el coll *inter duos Signos* o coll de Sant Marçal. Precisament el castell de les Agudes es trobava a la muntanya del seu nom, a poca distància del coll de Sant Marçal, prop dels **Castellets**, on encara hi ha el lloc conegut per la **baga del Castell**. Avui no en queda rastre. El seu llinatge, però, és conegut des del 1019 amb Odó de Sesagudes. La viuda d'Odó, Girberga, amb el seu fill Humbert Odó, foren els qui patrocinaren i dotaren entre el 1050 i el 1066, al monjo Guifré, que va fundar el monestir de Sant Marçal de Montseny i el 1066 en fou nomenat primer abat.

La **vall de Sant Marçal**, mal comunicada amb la resta del municipi pel profund enyorjament del sector inicial de la Tordera, es troba en canvi molt ben comunicada, avui dia, per l'obertura del darrer tram de la carretera que va del collet de Gomara (en la carretera de Vic a Arbúcies, a tres quilòmetres de Viladrau) a Sant Marçal, d'on continua pel sector N de les Agudes vers Santa Fe i Sant Celoni. Fins el 1635 va pertànyer al bisbat de Vic i fou fins aleshores una parròquia independent sotmesa al monestir benedictí instal·lat a la seva església. La seva parròquia tenia 17 masos el 1330 i només 4 el 1680.

La primitiva església de **Sant Marçal del Montseny**, documentada el 1053, fou renovada el 1066 i de nou consagrada el 1104. L'actual és un edifici romànic, molt allargat, amb absis circular, volt de mig punt i un ample campanar d'espadanya. De dins es troba emblanquinada i pintada. Li fa costat la gran casa del priorat, annexa a l'església, convertida fa anys en hosteleria per als visitants. No guarda cap característica de l'època monàstica, però el conjunt, arrapat a un flanc arraconat de la vall, té una bellesa especial. Erigida com a abadia el 1066, el 1097 ja havia passat a ser priorat de Sant Esteve de Banyoles. Vers l'any 1100 els monjos deixaren el lloc i construïren l'església de Santa Magdalena de Mosqueroles o Sant Marçal de Baix, però el bisbe de Vic els obligà a retornar a la vall de Montseny el 1104, quan consagrà de nou l'església. La comunitat inicial era de 7 monjos, que es reduïren a tres o quatre als segles XII i XIII per acabar amb el prior i un sacerdot als segles XV i XVI. El 1624 fou unit al Col·legi de la Congregació Claustral establert primer a Lleida i després a Sant Pau del Camp de Barcelona. Els priors del Col·legi de Sant Pau s'intitularen priors de Montseny fins el 1835 tot i que des del 1624 ja no residí cap més monjo a Sant Marçal; només un arrendador i masovers i la cura de l'església quedà des del 1635 a càrrec del rector de Sant Julià del Montseny, cosa que féu que canviés de diòcesi. Sant Marçal és lloc tradicional d'excursions i parada obligada en les travesses de Matagalls a les Agudes.

El Montseny, muntanya literària

Anton Carrera

1. La muntanya com a tema

La muntanya és un temple natural que posa en contacte l'home amb la divinitat creadora. És el símbol de l'autosuperació, de l'ascesi.

El Montseny és un massís predominantment paleozoic, aixecat per una batòlic granític, que forma part de la serralada pre-litoral i té vessants a tres comarques: el Vallès Oriental, Osona i la Selva. De clima boreal, submediterrània, subalpina i continental atlàntica atenuada. Sobresurten el turó de l'Home (1.712 m alt.), les Agudes (1.706 m alt.) i el Matagalls (1.694 m alt.). Al S-SW hi ha la peneplana fòssil de la Calma (1.350 m alt.).

El navegant que per l'est s'atansa a Catalunya, la primera cosa que en veu és el relleu del Montseny. Aquest fet va propiciar, des de l'antiguitat, el topònim *monte signi*, és a dir, muntanya del senyal.

A la banda nord del Montseny (Sta. Fe, Agudes, Sant Marçal, Viladrau, Sant Segimon, etc.) predominen les roques intrusives (granits, aplites i pòrfids). Entre aquests materials, hom hi ha trobat el mineral preciós de l'ametista, varietat fanerocristalina del quars, de color violat o blau. D'aquí ve el sobrenom "muntanya d'ametistes" que segles ha s'ha donat al Montseny. Aquestes "pedres d'anells" o "pedres de bisbe", anomenades així per ser les gemmes típiques dels anells episcopals, apareixen a les clivelles de les pedres granítiques. Segons el pròleg de Josep Carner a l'edició de 1933 (2a) de *La muntanya d'ametistes* de Guerau de Liost els lapi-

daris romans ja arrencaven ametistes i topazis de l'entranya fecunda del Montseny. Però, la descoberta i explotació de mines d'ametista tingué lloc a finals del segle XVI o inicis del XVII i van deixar de ser un negoci rendible a inicis del segle passat (vegi's *Monografies del Montseny/1* d'Antoni Pladevall i Font editat pels Amics del Montseny l'any 1986, pp. 75-92).

Les ametistes del Montseny eren sovint dites "pedres de Vic" perquè els explotadors de les mines eren vigatans i en aquesta ciutat les treballaven i polien per ser expedides després a Barcelona. Força prosistes s'han referit al Montseny d'una manera o altra. Recordem, però, aquells que l'han tractat explícitament: Anton Busquets i Punset (*Del Montseny*, 1903), Salvador Espriu (*Aspectes*, 1981), Marià Manent (*Montseny. Zodiàc d'un paisatge*, 1948), Apel·les Mestres (*LLlegendes i tradicions del Montseny*, 1927), Eugeni d'Ors (*Gualba, la de mil veus*, 1915), Artur Osona (*Excursió a la Muntanya del Montseny*, 1879), Josep Pla ("El Montseny" dins *Tres guies*, volum XXX de O.C.), Antoni Pladevall i Font (*Monografies del Montseny*, a partir del 1986) i Joan Santamaria (*Visions de Catalunya*, 1926-29) entre d'altres.

El *Testament* de Bernat Serradell de Vic és un poema narratiu de 1.473 versos escrits en forma de codolada, d'inicis del segle XV. Autor i protagonista són la mateixa persona. Del vers 187 al 194 i del 239 al 244 hi ha una referència explícita a Sant Marçal del Montseny: Mandi enquerres, més avant, / que

lo meu cors, / cubert de fules e de flos, / sia portat / ab professó, e soterrat / a Sent Marçal / hon say que fa lo temporal / molt graciós; / (...)

E per guanyat lo beneyt port / celestial, / mandí bastir un spital / aut a Montseny, / que lay me tire e.m destreny / ma voluntat; /

Els poetes han estat els qui més profusament s'han vist motivats per la màgia del Montseny. Sense afany d'exhaustivitat, esmentarem alguns noms: Francesc Vicenç Garcia (rector de Vallfogona, 1582-1623), Bonaventura Carles Aribau (1798-1862), Antoni de Bofarull (1810-1882), Joaquim Rubió i Ors (1818-1899), J.L. Pons i Gallarza (1823-1894), Adolf Blanch (1832-1877), Tomàs Forteza (1838-1898), Anicet de Pagès i de Puig (1843-1902), Àngel Guimerà (1845-1924), Francesc Bartrina (1846-1917), Martí Genís Aguilar (1847-1932), Josep Serra Campdelacreu (1848-1901), Francesc de Febrer (1850-1890), Miquel Costa i Llobera (1854-1922), Joan Maragall (1860-1911), A. Bori i Fontestà (1862-1912), Jaume Novellas (1866-1939), Ignasi Iglesias (1871-1928), Josep Carner (1884-1970), Josep Ma López Picó (1886-1959), Felip Graugès (1889-1973), J.V. Foix (1893-1987), Josep Ma de Sagarra (1894-1961), Tomàs Garcés (1901), Melcior Font (1905-1959), Agustí Bartra (1908-1982), Pere Ribot (1908), Màrius Torres (1910-1942), Joan Teixidor (1913), Osvald Cardona (1919-1987), Albert Manent (1930), Jordi Baiget (1942-1985), i Alex Susanna (1957).

El Montseny té, sobretot, dos grans poetes: Jacint Verdaguer que a *Aires del Montseny* (1901), de vena patriòtica, ens dóna la visió romàntica de la muntanya. Contemplada ja a la seva infantesa des de Folgueroles, la serralada del Montseny és present de cap a cap de la seva obra d'una manera constant, gairebé obsessiva.

L'altre poeta és Guerau de Liost (pseudònim literari de Jaume Bofill i Mates) que fincat al mas Rosquelles de Viladrau (la seva pàtria poètica) va donar-nos *La muntanya d'ametistes* (1908 –1a versió– i 1933 –2a versió–), una visió noucentista de la natura, sotmesa a la voluntat de l'home, un retaule de persones, bèsties i elements botànics que signifiquen la sacralització estètica del Montseny. El títol li fou suggerit pel seu amic, també poeta, Josep Carner.

L'associació d'Amics del Montseny, des de l'any 1983, convoca anualment el "Premi Montseny" de literatura. A les noves convocatòries fins ara celebrades han estat guardonats amb el primer premi els autors i obres següents: Carles Albesa amb *Postals del Montseny* (1983), Maria Àngela Cerdà amb *El Montseny camí de perfecció* (1984), Ernest Torra i Duran amb *Talaia colosal* (1985), Anton Carrera amb *Tannkas del Montseny* (1986), Joan Sunyol amb *Topònims suggestius* (1987), Rafael Travieso amb *Aquesta muntanya del record daurat* (1988), Montserrat Altarriba amb *L'encis del Montseny* (1990) i Jacint Sala i Codony amb *Allà dalt* (1991). Totes aquestes composicions i les finalistes de cada convocatòria han estat editades per l'associació suara esmentada.

II. Itinerari

La ruta que proposem és idònia per fer-la en un dia i sense pressa. En el supòsit que partim de Barcelona, ho farem per l'autopista A-17, sortida núm 2 Vic i enllaçarem amb la N-152 en direcció a Puigcerdà. Al cap d'uns cinquanta quilòmetres arribarem a la població de Tona a l'entrada de la plana de Vic (Osona) en el punt anomenat Les Quatre Carreteres. Deixarem la N-152 per agafar, a la dreta, la carretera local que va primer a Balanyà (1,5 Km) i

després a Seva (4,5 Km). Un cop a Seva, trencarem a la dreta en direcció al Brull.

El Brull, a una hora en cotxe de Barcelona, és una població rural disseminada que té, com a punt de referència, l'església romànica de Sant Martí, construïda amb pedra vermella el 1047. En un turonet proper, a l'altra banda de la carretera, hi ha les restes d'un castell vescomtal. Aquesta serà la nostra primera parada. De fet ja trepitgem el Montseny. Pujarem al turó del castell i hi llegirem dos poemes. El primer serà evocatiu, *En la meua mort* de Bartomeu Rosselló-Pòrcel; ho farem perquè aquest poeta de Mallorca va morir el 1938 al casalici Casademunt, construït el 1540 i embellit el s. XVIII, que servi de sanatori antituberculós entre 1920 i 1950. Aquest edifici es troba proper en direcció sud. El segon poema a llegir és de Guerau de Liost *El Pla de la Calma*. El contrafort la Calma és un planell allargassat, de direcció S-SW, atacat per l'erosió. I tot seguit esmorzarem; si no en portem, podem demanar-ne al restaurant del castell.

Seguirem el periple i al cap de nou quilòmetres de pujada guanyarem el coll Formic (1.145 m alt) obert entre el Matagalls i el pla de la Calma sobre un camí de reminiscències romanes; hi ha un hostal i les ruïnes d'un pou de neu. Encetarem la baixada, passarem per Montseny d'Amunt i, al cap de tretze quilòmetres de giragonses des de coll Formic, passarem a tocar el poble del Montseny. Cal tenir cura d'atènyer la carretera que ens ha de dur a la Costa del Montseny i no la que segueix cap a Sant Esteve de Palautordera. Al cap de quatre quilòmetres, a la Costa del Montseny, enfilarem la carretera que puja al turó de l'Home. De primer farem una tirada de nou quilòmetres escassos de pista enquitranada, després de vuit-cents metres de terra batuda i finalment sis quilòmetres més de pista enquitranada. No hi ha cap dificultat major per als autocars que els revolts i la poca amplada de la carretera.

El turó de l'Home és el pic culminant de la serralada del Montseny. On acaba la carretera hi ha un complex militar d'accés prohibit i, al cim a la dreta, l'Observatori del turó de l'Home. Hi pujarem a peu. Des

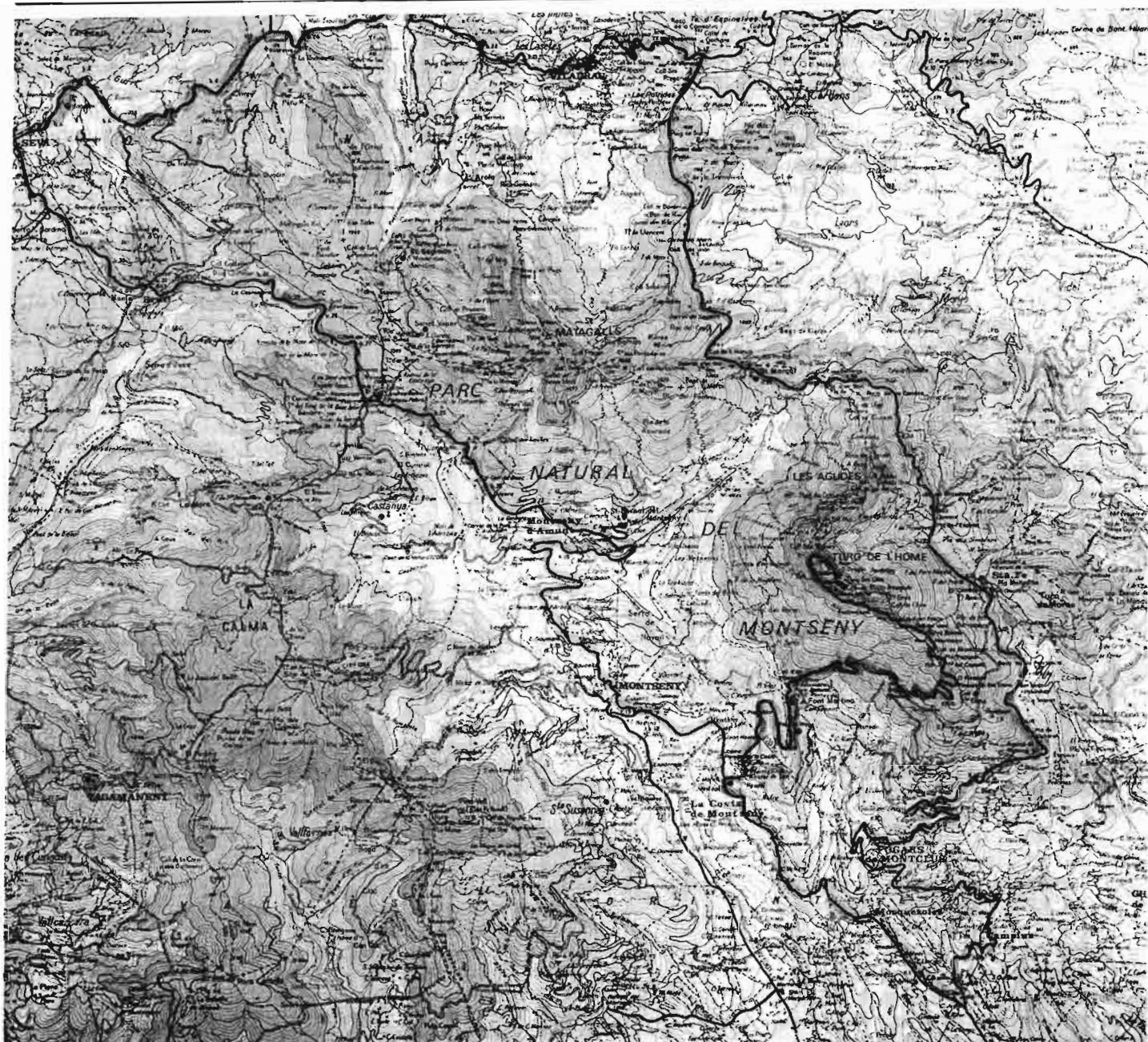
d'allí podrem contemplar, als quatre vents, un panorama difícil d'oblidar. Si el dia és serè i sense gens de calitja endevinarem, mar endins, la Serra de l'illa de Mallorca i el Montjuïc de Barcelona cap al sud. És el lloc idoni per llegir tres poemes: *Oda a la pàtria* de Bonaventura Carles Aribau, *La veu del Montseny* de Jacint Verdaguer i *El cim de l'home* d'Agustí Bartra.

Pels volts de migdia retornarem a la Costa del Montseny i, des d'allí, trencant a l'esquerra, farem la baixada cap a Mosqueroles fins a trobar, a l'esquerra, la desviació que puja a Campins. Continuarem enfilant-nos i passarem per Fogars de Montclús. Després d'haver fet vint-i-cinc quilòmetres des de la Costa del Montseny, arribarem a la vall de Santa Fe (1.200 m alt.). És un indret frescal de vegetació exuberant. Hi llegirem primer el poema *El mal caçador* de Joan Maragall perquè la llegenda situa en aquesta ermita el leitmotiv del poema. En segon lloc, també davant de l'ermita, llegirem *Santa Fe, primaveral* de Guerau de Liost. Donat que per aquí passa la riera de Gualba i a un parell de quilòmetres aigua avall hi ha l'enigmàtic Gorg Negre del qual la llegenda diu que és ple de dones d'aigua i que en nits de lluna s'hi banya el diable mentre les bruixes dancen al seu voltant, llegirem prop de l'aigua dos poemes: *Lo gorg negre* d'Anton Busquets i el *Gorg negre* de Guerau de Liost.

Som al lloc més encertat per dinar. Ho podem fer a l'hostal adossat a l'ermita (Tel. 847 50 11) que té uns preus força enraonats (el dissabte, si no s'escau festiu, hi ha escudella i carn d'olla) i, si ens portem la manduca, ho podem fer a la cantina que hi ha davant del restaurant llogant una taula a preu popularíssim, i demanant beguda.

A peu de carretera hi ha l'edifici de l'Escola de la Natura de la Diputació de Girona. Recomanem veure el multivisual "El Montseny i les quatre estacions" que s'hi projecta segons l'horari següent: mati de 2/4 d'11 a les 2, tarda de 2/4 de 4 a les 5.

A l'inici de la tarda reemprendrem la ruta en direcció a Sant Marçal. Al cap de nou quilòmetres serem a la Taula dels Tres Bisbes en el "camí de Josep Mª de Segarra". Cent metres a l'esquerra hi ha l'es-

glèsia romànica de Sant Marçal (s. XII). Aprofitarem per llegir-hi *Tribut a l'ermita de Sant Marçal* de Guerau de Liost. Després baixarem a la font de doble raig que és a tocar i, sota les arrels aèries dels faigs gegants que l'emparen, llegirem el poema, també de Guerau de Liost, *Font de Sant Marçal*.

Retornarem a peu fins al vehicle i continuarem baixant per carretera. Al cap de set quilòmetres arribarem a la cruïlla Viladrau-St. Hilari Sacalm. Tindrem cura de girar a l'esquerra vers Viladrau que es troba a tres quilòmetres escassos. Arribats a aquesta població, farem una parada per llegir-hi tres poemes: *La Font de l'oreneta* de Guerau de

Liost, *Recança* de Josep Carner i *Tardor a Viladrau* de Marià Manent.

Seguirem la ruta i al cap de quatre quilòmetres justos arribarem a l'Hostal de la Barita, sota Mas Vidal, a la confluència de la riera Major i a la riera de Sant Segimon. Davant per davant de l'hostal hi ha un aparcament prou ampli per estacionar-hi autocars i tot. Des d'aquí i retrocedint tres-cents metres en direcció a Viladrau, a la dreta, trobarem un camí de carro que, creuant la riera Major, ens portarà a la Sala de Viladrau, una casa forta o domus, amb una torre rodona, construïda al segle XV. A partir de 1512 hi visqué la família Sala de la qual nasqué el famós bandoler Joan Sala i

Ferrer (Viladrau 1592-Barcelona 1634), anomenat Serrallonga en casar-se, el 1618, amb la pubilla d'aquest mas de Querós al cor de les Guillerries. Joan de Serrallonga fou un bandoler nyerro i cap de quadri-lla que la literatura barroca i romànica va transformar en heroi. La seva resistència a les forces centralistes va desvetllar la simpatia dels contraris al govern espanyol i l'admiració de les capes populars catalanes.

La Sala és un niu d'àngles sota la serralada del santuari de Sant Segimon en un indret feréstec i ple de ressonàncies mítiques. Ja sigui al mateix casalici o a les envistes, llegirem una nota necrològica i tres

poemes. La nota, treta dels "Diataris de l'antic Concell barceloní", diu:

"Dilluns a VIII (Janer MDCXXXIV). En aquest dia fonch sentenciat Joan Sala alias Serrallonga, natural de la parrochia de Viladrau, bisbat de Vich, bandoler molt facinerós, cap de quadrilla que havia molts anys que regnave; fonch la sentència de cent assots, axorellat, aportat ab carretó, atanellat i fets quatre quartos y lo cap posat en una de les torres del portal de Sant Antonio de la present ciutat. *Anima eius requiescat in pace. Amen*".

Els tres poemes seran: la cançó popular *Don Joan de Serrallonga*, el *Romanç novament tret de la mort de Joan Sala i Serrallonga, lladre de pas*, d'Anicet de Pagès de Puig i *La fi d'en Serrallonga* de Joan Maragall.

Aquesta serà la sisena i última parada de la ruta. Ja de retorn del mas Sala, agafarem el vehicle i per la carretera de l'esquerra anirem primer a Seva i després a Tona. Des d'allí i per la N-152 retornarem a Barcelona. Si s'escau i d'una manera íntima proposo de llegir el poema *Montseny crepuscular* que per aquesta ocasió he escrit a tall d'homenatge a la muntanya del senyal.

Aquesta ruta també és vàlida si es projecta des de les comarques de Tarragona i Lleida. Si la ruta es fa des de la banda de Girona cal modificar el recorregut: sortida de l'autopista a Sant Celoni, pujar cap a Campins i esmorzar a Santa Fe. Seguir cap a Sant Marçal, Viladrau i fer parada per dinar a l'Hostal la Barita. Després de dinar seguir cap a Seva i el Brull per fer la parada corresponent. L'última etapa serà la pujada al turó de l'Home. Després, baixar cap a Sant Celoni i retornar per l'autopista al lloc d'origen.

Circur el Montseny haurà suposat fer 118 quilòmetres que sumats als 104 (52 + 52) per anar i tornar de Barcelona a Tona dona un total de 222 quilòmetres.

III. Bibliografia

Donat que la bibliografia sobre el Montseny és extensíssima, no podem fer-la constar en aquest treball per raons d'espai. Suggestim, però,

en cas de consulta, el llibre *El Montseny i les Guílleries (paisatge, mite i literatura)* coordinat per Llorenç Soldevila, editat per l'Aixernador edicions d'Argentona, dins la col·lecció "Rutes literàries" nº 2, Mataró 1990. Es tracta d'una obra didàctica que té vint-i-sis pàgines de bibliografia molt ben ordenada

Un altre llibre que recomanem és *El Montseny* de Pere Ribot (text) i Raimon Cambrubi (fotografia). Es tracta d'un volum bellíssim i enllaminador de 328 pàgines, i il·lustrat amb 243 fotografies, editat per Edicions Destino, "Col·lecció Imatge de Catalunya", Barcelona 1975.

DOSSIER

Poemes a llegir durant l'itinerari

EN LA MEVA MORT

Estic cansat de tu, domini fosc
i tempestat de flama.
M'exaltaré damunt els horitzons
i treuré les banderes al desert
de la darrera cavalcada.
Reina d'aquestes hores, ara véns
tota brillant, armada.
Inútil desesper del vespre! L'alba
s'acosta ja amb l'espasa,
i l'ardor temerari que m'encén
allunya les estrelles.

Bartomeu Roselló-Pòrcel.
Imitació del foc (1936).

EL PLA DE LA CALMA

L'àrida calma ondula com un immens desert.
El sol, a frec de terra, com borralló s'hi perd.
El cel fulgura plàcid: s'estén per l'infinit
com nitida llacuna de cignes blancs. La nit
assotja àvidament darrera les Agudes.
La lluna plena surt d'afraus inconegudes
i gesticula immòbil, sanguinolenta, d'ira.
D'uns carboners apunta, cingles avall, la pira.
En la monotonia dels rasos hi pasturen
les solitàries vaques: de tant en tant s'aturen
i exhalen un bruel de cara a l'establia
llunyana. D'una boira minúscula es desnia
la tremolor. De cabres, ovelles i crestats
alhora s'acorruen per entre els espadats
pacífiques ramades. La polseguera immunda
amb sa ferum de llana la comarcada inunda.
I, enmig del remolí, bracegen els pastors,
i xiulen de les fones els rocs udoladors
que a voltes camatrenquen o escapcen qualche banya
ja consentida. Aborden amb alegria estranya
de subaltern els cans d'atura malcarats.
Mes per damunt la insòlita negror dels espadats
i de la vasta calma de serenor divina,
la Creu de Matagalls perdura gegantina.
I les ramades salten, rostos avall, de dret.
De Coll-Pregon arriben sobtadament al net.
El sol ja s'ha perdut. La llum s'ha fos.
La lluna s'ha tota esblanqueït i perfilat com una
donzella a qui l'edat torna gentil, prudent.
I la corona tot l'estol del firmament.
Ja envolten el corral de sinuós teulat.
Ja el ramat és a dins. La porta s'ha tancat
i pel lllindar balder traspua el color groc
que escampen els tions des de la llar de foc.

Guerau de Liost.
La muntanya d'ametistes (1908).

LA PÀTRIA

Adéu-siau, turons, per sempre adéu-siau,
oh serres desiguals, que allí, en la pàtria mia,
dels núvols e del cel de lluny vos distingia,
per lo repòs etern, per lo color més blau.
Adéu tu, vell Montseny, que des ton alt palau,
com guarda vigilant cobert de boira e neu,
guaïtes per un forat la tomba del Jueu,
e al mig del mar immens la mallorquina nau.

Jo ton superbe front coneixia llavors,
com conèixer poguès lo front de mos parents,
coneixia també lo so de tos torrents,
com la veu de ma mare o de mon fill los plors.
Mes, arrencat després per fats perseguidors,
ja no conec ni sent com en millors vegades;
així d'arbre migrat a terres apartades,
son gust perden los fruits e son perfum les flors.

Què val que m'haja tret una enganyosa sort
a veure de més prop les torres de Castella,
si el cant del trobador no sent la mia orella,
ni desperta en mon pit un generós record?
En va a mon dolç país en ales jo em transport,
e veig del Llobregat la platja serpentina,
que fora de cantar en llengua llemosina,
no em queda més plaer, no tinc altre conhort.

Plau-me encara parlar la llengua d'aquells savis,
que ompliren l'univers de llurs costums e lleis,
la llengua d'aquells forts que acataren los reis,
defengueren llurs drets, venjaren llurs agravis.
Muira, muira l'ingrat que, en sonar en sos llavis
per estranya regió l'accent nadiu, no plora,
que en pensar en sos llars, no es consum ni s'enyora,
ni cull del mur sagrat la lira dels seus avis!

En llemosi sonà lo meu primer vagit,
quan del mugró matern la dolça llet bevia;
en llemosi al Senyor pregava cada dia,
e càntics llemosins somiava cada nit.
Si quan me trobo sol, parl amb mon esperit,
en llemosi li parl, que llengua altra no sent,
e ma boca llavors no sap mentir ni ment,
puix surten mes raons del centre de mon pit.

Ix, doncs, per a expressar l'afecte més sagrat
que puga d'home en cor gravar la mà del cel,
oh llengua a mos sentits més dolça que la mel,
que em tornes les virtuts de ma innocent edat.
Ix, e crida pel món que mai mon cor ingrat
cessarà de cantar de mon patró la glòria
e passe per ta veu son nom e sa memòria
als propis, als estranys, a la posteritat.

Bonaventura Carles Aribau (1833).

LA VEU DEL MONTSENY

No és gaire obirador damunt lo mapa
mon estimat poblet de Folgueroles: son nom és una titlla
al peu del nom de les ciutats superbes,
però Déu l'ha posat entre les dues
muntanyes capitals de nostra terra,
com bri d'herba entre enormes mil·liaris.
És un pal de telègraf a on toca
l'elèctrica corrent que d'un a l'altre
envia la bonança riallera
o el temporal que udola com un monstre.

Una tarda d'istiu los negres núvols
s'encastellaven en sos fronts altívols,

com les idees en lo front de l'home
que de passions indòmites és presa.
Los trons sotraquejaven en l'altura;
al formiguer corrien les formigues, al mas los masiaires;
del camp d'a on los segadors fugien
ne venia fortor de polseguera.
La xafogor feia doblar los braços, i sobre el pit feixuga
feia abaixar l'enterbolida testa.
Jo no recordo si despert o en somnis
sentí dels dos gegants l'aspre llenguatge:

Deia Puigmal: –Amic Montseny, ¿no et sembla
que minva la nissaga catalana?
Un dia, no cabent en la planícia,
a viure se'n pujava en les altures:
en cada clot bullia algun vilatge,
en cada peu de roca una masia.
Eren les serres formidables ruscós
a on brescava un poble gran i sobri.
Avui pertot arreu se veuen runes,
sols lo vent interromp l'etern silenci
que omple totes les conques pirenaïques.

–No minva, no –lo vell Montseny respon-li–
sols minven, aï!, sa fe i sa força hercúlea:
la gent qui davallà d'aqueixes cimes
ara s'engolfa en la ciutat ja plena,
i en los estanys les aigües se corrompen
i en lo buirac les fletxes se rovellen–.
Puigmal diu amb veu aspra: –Si no minva,
doncs què s'és fet lo regne de don Jaume?
doncs què s'és fet lo Rosselló granivol?
què la Cerdanya en dues migpartida?
Més sortosa la túnica inconsútil
de Jesucrist, fou a la sort jugada!
¿Què es féu la voladúria de ses glòries,
i què es faran ses lleis i son llenguatge?
¿Roures que tenen ja en la vella soca
la feixuga destrat del centralisme?
Oh, Déu! la raça catalana és morta!

–Què dius? –Montseny respon–, mai fou tan viva,
però ses mans no branden ja lo glavi
sedent de sang, ni l'homicida llança,
sinó les eines del treball feixugues,
lo timó de la nau i de la rella.
Mai tanta vinya engarlandà amb ses toies
sos puigs assoleïats, ni tantes messes
amb llenç d'or abrigaren la planura.
Mai a sos ports volaren tants navilis,
com aurenets a son niu portant-li
 presents de tots los regnes de la terra.
Jamai, jamai sos Jocs Florals sentiren
de trobadors novells tanta cantúria!

Mentre els aucells reflen en sa brosta,
mentre de flors i fruita s'enjoïella,
no és mort encara l'arbre de la pàtria.
Si dorm a la seva ombra alguna tribu,
en lloc de fer-li de fiscal, ajuda'm
de tos torbs amb la veu a despertar-la.

LLavors a un tro respon un tro feréstec
que ressona set voltes per los núvols,
los cims i l'aiguavés i la planícia
sotraqeant amb aspre terratrèmol.
Jo en deixondi, i a ma estimada pàtria
la sang vaig oferir, l'arpa i la vida,
clavant mon front a terra, de vergonya
de sols tenir per ella un gra d'arena.

Folgueroles, estiuada de 1888

Jacint Verdaguer, *Aires del Montseny* (1901).

EL CIM DE L'HOME

L'hora de la Muntanya era entre vent i brisa,
després de la cançó de les aloses àuries
i els parrups de vellut de la tórtora blanca.
La llum reia a la boca de ginestes i espigols
i s'acostava un *scherzo* de l'alta pollancreda.
Penosament Ahab i Soleia avançaven.

La terra, tota oïda, escoltava els murmuris
de les fulles dels faigs i dels bedolls de plata
confessions alades a pit trèmul de l'aire,
paraules i balbuços, despullaments d'escorça,
misteris de la saba, secrets de la florida...
Feixugament Ahab i Soleia pujaven.

Només quan s'aturaven l'au oculta cantava
des de dins la verneda on el sol es perdia,
el rossinyol de gola on l'amor es feia aigua,
molsa regalimant, foc de dolçor filada,
i fremien les gespes i les amples falgueres,
i els llebrers de l'atzur es bevien l'arc iris.

Feixugament Ahab i Soleia pujaven
com ascendeix el fum per agonies d'aire.
A la falda materna que obria la Muntanya
saltaven xaragalls i s'adormien roques.
Els núvols desfilaven, carregats de falcs negres,
recolzant-se en gaiatos de llampecs instantanis.

Al gorg blau la paitida cantava l'a de l'aigua.
Fada de l'aigua, fada de tors i cabellera,
guspireig de les sines, sil·laba de nuesa
total i resplendida de llum rítmica i sòlida
en la joia de l'aigua que en aigua es transformava
per la mort de l'escuma que cantava les aigües.

Agusti Bartra.
Rapsòdia d'Arnau (1974).

EL MAL CAÇADOR

La missa matinal
la diuen allà dalt
aixís que es fa de dia.

La missa de l'estiu
el capellà la diu
amb les portes obertes.

S'oeix de tots costats
quan enflaira els serrats
el ginestar de Corpus

El caçador es deleix.
De fora estant l'oeix
amb un genoll a terra.

Al bon punt d'alçar Déu,
li bota allà al bell peu
la llebre endiastrada.

S'esventa el gos lladrant,
la llebre fuig botant,
i el caçador al darrera.

"Corres i correràs.
Mai més t'aturaràs".
Aquesta és la sentència.

"Doncs, corro i correré.
Mai més m'aturaré.
Alegre és la sentència".

S'allunyen amb el vent,
perdent-se en un moment
els crits, la fressa, el rastre...

Passen dies i nits...
Pels marges refflorits
ha tornat Corpus Christi.

La missa matinal
la diuen allà dalt
les portes són obertes.

És un vent de visió
passa el mal caçador
entre lladrucs i fressa.

Se gira i veu l'altar,
i al peu el capellà,
i en alt veu l'hòstia cànida.

Passa i es perd al lluny...
La boirina de juny
cenyeix l'horitzó immòbil.

Roden les estacions,
revènen els plançons:
cada any, cada any ve Corpus.

Cada any torna a passar;
cada any torna a mirar,
cada any, la missa augusta.

Cada any els capellans
tenen més cabells blancs
i aixequen més els braços.

Cada any l'hòstia es va alçant,
el temple es va aixafant
i l'hòstia puja, puja...

Passen més anys i més,
el capellà no hi és:
l'hòstia va sola en l'aire.

Amunt... amunt... amunt...
La volta perd el junt,
la llum del cel s'hi filtra.

L'hòstia s'hi va acostant...
El temple es va esquerdant...
El caçador no para.

Ve un any, la volta cau
i s'obre el gran cel blau
damunt de l'hòstia blanca,
que s'alça lentament...
Al ser l'estiu vinent
floreix el temple en runes.

Se'n va pujant al cel...
El caçador, amb anhel,
cada any, cada any la mira.

L'hòstia per anar al zenit,
té l'espai infinit,
i ell, per caçar, encisat,
té els temps, l'eternitat.

Joan Maragall.
Visions i Cants (1900).

SANTA FE, PRIMAVERAL

Enllà del prat, l'ermita
que presideix la vall,
tremola de petita.
Quan, del migrat batall,

en el cloquer mesquí
ressona el primer toc,
un núvol de setí
com un insecte groc,

peona, extasiat,
de la blavor del cel
per l'ònix laborat.

Pausat, respon un bel,
agulla en el vellut
d'aquella quietud.

Guerau de Liost.
La muntanya d'ametistes (1933).

LO GORG NEGRE

– Que clara n'és la nit!
la lluna hermosa
il·lumina de ple
la negra gorja.
Les fades van voltant
la verda vora,
i entonen amb delit
cançó alegria.
L'una tan bon punt ix
de flors s'enrotlla;
lo front porta daurat
tot de lliroia.
– Que clara n'és la nit!
diuen festoses.
– Cantem totes amb goig
oh companyones!
juntem les nostres mans
formem la roda
entonant amb dolçor
l'hermosa troba
– Companyones gaies
d'aquestes afraus
s'atansa de pressa
la nit de Sant Joan.
Tan bon punt arriba
los enamorats
cercaran l'herbeta
de vora l'estany.
Amb les trenes nostres
procurem lligar
los cors jovenívols.
Com s'encisaran!

Companyones gaies
d'aquestes afraus
beneïm alegres
la nit de Sant Joan;
preparem les trenes
pels enamorats.

Anton Busquets.
Flors del Montseny (1897).

EL GORG NEGRE

Sinistre gorg de condormides aigües
que el visitant conjures, impassible,
amb veis metàl·lics que en ton gruix fulguren,
filets sanguinis de ton ull ciclopi.

T'és, un penyal, parpella monstruosa
que un regalim adollaria tebi,
com una trena càustica de llàgrimes.
Tan absolut seria ton mutisme!

En tres riberes s'aplegà una ossera
de branques nues, de clofolles buides,
cranis baumats i rierencs compactes
i anònima barreja de polsines.

Arbres no tens que a ton espill s'aboquin
fora del tronc espellofat d'un roure.
L'aigua que et sobra, com un tel llenega
al gorg de més avall que se't retira.

Un laberíntic corriol, per sota
d'alzines corbes i pollades, mena,
lil·lant esqueis, a ton recinte mític.
Si un roc et tiren, treus bombolles d'ira.

Oh gorg! Debades tot secret pouava:
res no copsà, l'esguard, de ton misteri;
però ton ull ciclopi, que no mira,
si que m'entrà per sempre més a l'ànima.

Guerau de Liost.
La muntanya d'ametistes (1933).

TRIBUT A L'ERMITA DE SANT MARÇAL

I

L'ermita s'aclofà de la nevada.
Les parets papellegen d'humitat
sota el gruix hivernal de la teulada.
Pel carener miolària un gat.

El caramell d'una canal, truncat,
a sol ixent incandescent degota,
i un munt de neus s'acaramulla a sota
fumejant com alè de l'enllosat.

Vibra, despert, d'una campana el toc
que les Agudes senyará. S'espunta
la brasa del tió que aviva el foc.

Ullpresa, l'ermitana apar difunta.
I l'ermità que es lleva, li pregunta,
mig adormit, si queda neu enlloc.

II

Del gruix de neu que arrasa la quintana,
de cap feixa el graó no s'endevina.
Sota el pendis, cosmètic i metzina,
de l'horta, el fred, socarrimà la ufana.

Calçant esclops, penosament camina,
estintolat en el magall feixuc,
el capellà caravermell. I esbrina,
una per una, si ja treuen lluc

les cols d'hivern. La gossa perdiguera
de pànic udolà per la gelera
que s'esmicola en vaporosa allau.

L'allau en alimara ja resolta,
ni entremig de la històrica revolta
no s'immutà la serenor del blau.

Guerau de Liost.
La muntanya d'ametistes (1933).

FONT DE SANT MARÇAL

Déu te guard, vianant! Que t'imposi el Montseny
una mica d'amor i una mica de seny.
Aci tens un pedris clapissat de falzia.
Aci tens una font que parlar-te podria.
La virtut del Montseny és aquest rajoli
que d'avets i de faigs la fullaca esbandí.
La virtut del Montseny es congria a l'altura.
Per ço té aquesta font una ullada tan pura
i la seva canal dóna l'eco planyent
de la fusta del bosc torturada pel vent.

Guerau de Liost.
Ofrena rural (1926).

FONT DE L'ORENETA

Voldria ser enterrat al peu
d'aquesta font que endegà el pare.
Té campanetes arreu,
d'aquelles que plaien a la mare.
Un aire ben senzill
hi porta els sorolls de la vila
i neteja de brossa l'espill
d'aquesta font tranquil·la.
Sovint amb el germà
hi fèiem un atur, suats de la cacera.
En el seu bassol clar
es mirava el llebrer, vanitós que era.
El berenar posava la muller
a la taula que fa aquesta roca.
L'ombra d'un castanyer;
damunt la seva casolana soca
un distic em plauria del meu Josep Carner.
La gent ara en diu
la "Font de l'Oreneta".
Vora la teva font, fes, oreneta, niu:
faràs, demà, companyia al poeta.

Guerau de Liost.
Ofrena rural (1926).

RECANÇA

Ja no et veuré aquest any, oh casa bruna
del vell Montseny, plena de gràcies:
no arribaré de sobte al clar de lluna
entre el camí de les acàcies.

No veuré pas el masover immutable,
i de sa pipa la foguera:
no em bordaran els cans vora l'estable
encara ronc de la cacera.

No us trobaré passant com cada dia
el sant Rosari al volt de taula,
ni acabarem tots junts la lletania
abans de dir-nos cap paraula.

Ni Margarida, que és imperativa,
de mes amors farà riota;
ni jo veuré de la tenebra esquiva,
rosa de neu, eixir Carlota.

I no res d'En Tristany, que el món retia,
don Joaquim podrà contar-me;
ni perquè a vila no l'escometia
no es picarà la tia Carme.

Ni l'endemà retornaré de missa
per un tirany que m'aconcenta
on hi ha un safareig que s'esclarissa
i abelles d'or entre la menta.

Ni en la famosa galeria, vora
tenent les copes d'aigua fresca,
oh amic, de rimes parlarem una hora;
ni ens menjarem com una bresca

el moscatell, d'una rossor infinita,
veient davant, entre la pau serena,
del gloriós Sant Segimon l'ermita,
que fa l'ullet darrera la carena.

Josep Carner.
Auques i ventalls (1914).

TARDOR A VILADRAU

Com grans monedes d'or d'un or prim i lleuger,
cauen les fulles dels til·lers, gronxades
en el sol de novembre. El jardí té
un fregadís d'abril, de sedes oblidades.

Avui no duus oreig, tardor suau, no esbulles
les agulles dels cedres vora la pluja d'or.
Tenen com una pau joiosa aquestes fulles
morint-se, i mig sospiren: "Res no mor".

Fins al peu dels grans cedres es daura l'ombradiu
d'aquest jardí tancat, reclus com una illa.
Cada fulla, en silenci, caient tranquil·la, diu:
"La vida passa, es fon, i torna, i brilla".

Marià Manent.
El cant amagadis (1986).

DON JOAN DE SERRALLONGA

"Joan Sala i Viladrau
era el nom que jo tenia;
de motiu, en Serrallonga
i a Querós era on vivia.
Tenia tres heretats
que em descansaven la vida
i em servien dos criats,
cor què vols, cor què desitges.
Un dilluns, estant-ne a Vic,
en fou la desgràcia mia,
perquè vâreig barallar-me
amb un donzell de la vila.
Paraules porten raons
i les raons no s'amiden,
i allà al trinquet de pilota
jo li'n vaig llevar la vida.
N'era fill de noble gent,
de gent principal i rica,
i em varen fer agafar
pels del Rei i la justícia.
Veient-me avorrit de tots,
perseguit de nit i dia,
amb en Roca vaig anar
per entrar en sa quadrilla.
Disset anys vaig estar amb ell
prosseguint la mala vida;
jo prou veia els seus profits,
però els meus sí que no me'ls mira.
Així en vaig determinar
a fer-me'n cap de quadrilla;
vaig posar-me a buscar mossos:
setanta, tots en un dia.
Vàrem ser setanta-tres,
amb un amic que tenia
i la meva enamorada,
que venir amb mi volia.
Cap a la banda d'Olot
anàvem tots sols un dia;
vàrem entrar a un hostal
jo i la companyera mia.
D'allí ens vàrem emportar
vuitanta lliures que hi havia.
Quan varen ser acabades,
vaig tornar a l'hostal un dia.
Així que veig l'hostalera,
li demano què hi havia:
– Què voleu que hi hagi hagut?:
m'han robat l'or que tenia.–
– ¿Em dirieu, hostalera,
quin nom el lladre tenia?–
– El bandit d'en Serrallonga,
llamp que li'n llevés la vida!–
Jo em deia de baix en baix:
"lo que em desitges et vinga".
– Mestressa, compte, compte,
que jo anar-me'n voldria.–
– Això val nou rals cabals,
que és una rodona lliura.–
– Els nou rals poc els haureu,
mestressa; posar els podrieu
en el compte dels perduts
junt amb les vuitanta lliures.
A la taula hi ha dos mossos
que em miren quan jo no els miro;
en portaven "flabiols";
per cert, jo també en tenia;
que si ells "sonat" haguessin,
jo també sonat hauria".

Cançó popular.

**ROMANS NOVAMENT TRET
DE LA MORT D'EN JOAN SALA I SERRALLONGA,
LLADRE DE PAS**

(Jocs Florals de 1898)

FRAGMENT

II

Serrallonga, Serrallonga,
be te'n pots ben alabar;
de ta mort y de ta vida
tot lo món ne parlarà.
Trobadors t'han de fer trobes,
t'han d'escarnir comedians,
tos fets contaràn les velles
per adormir als infants;
ton nom cridaràn los cegos,
els llibres lo portaràn,
y't posaràn en estampes
com s'hi sol posar als sants.

De tantes morts com tens fetes
ningú se'n recordarà;
de totes les qu'ara't comptan
moltes te'n descomptaràn;
si foren morts ó justícies,
ja ho sab Deu que't jutjarà.

Si has vessat sanch catalana,
ja ab la teva ho pagaràs;
si n'has vessat de Castella,
no te'n rentes, nó, les mans;
quan ella'n vessa de nostra
tampoch se les renta may.

Els qu'ara't tenen per lladre
potsé un jorn t'ennobriràn.
Avuy un rey te condemna;
demà un poble t'absoldrà.
Serrallonga, Serrallonga,
be te'n pots ben alabar.

Anicet de Pagès de Puig
Poesies (1907)

LA FI D'EN SERRALLONGA

– Pare, absoleu-me: só cansat de viure.
– T'escomet a bona hora el cansament
La teva via s'ha acabat i ets lliure
d'anar-te'n al repòs eternalment.
Mes, abans d'adormir-te i reposar-te,
cal que et recordis dels teus grans pecats:
tots aquells que jo puga perdonar-te,
també de Déu seran-te perdonats.
– El primer pecat meu és l'orgull, pare:
jo só aquell que he tingut un rei al cos;
mai he pogut sofrir que algú em manare:
fer la llei a tot déu era el meu goig.
Per això he tingut tant odi al rei d'Espanya
i li he fet la guerra jo tot sol.
Ell la terra ens ha omplert de gent estranya
i manar-nos-ho tot és lo que vol.
Doncs, jo li he dit: «No em plau!» I, via fora!
he anat pel món com m'ha vingut a plaer,
he fet lo que he volgut, lliure a tota hora,
i no he obeït llei, ni rei, ni res.
I, tant se val!, és una bella cosa
fer tremolar tothom i estar segur!
Cap respecte en ma via m'ha fet nosa,
mai he baixat la testa per ningú...

– Mes ara...

– Mes, ara que ja sé que compareixo
en presència de Déu omnipotent...

– Te'n penedeixes?

– Si, me'n penedeixo.

– Doncs, sia't perdonat.

– Amén, amén...

– Quin altre pecat tens?

– La ira, pare.

quan m'encenc no tinc fre ni aturador,
me giro contra el món, Déu i sa Mare,
i tot voldria dur-ho a destrucció.

Pare, he estat crudel: moltes vegades

m'he delitat vegent rajar la sang;

he vist alçar-se a mi mans ajuntades

i segar-se genolls caient al fang.

I jo me n'he rigut, perquè em plavia,

i, podent perdonar, no he perdonat...

Es una cosa dolça i fa alegria

veure un enemic als peus ben manillat!

I fer mal! I fer mal! Allò era viure:

destruir sols per gust i per voler;

sentir plorar tothom i poder riure...

Ser com rei de dolor... És bell, a fe!

– Fill meu! Fill meu! Això és massa malesa;

això és un mal esprit que tens al cos:

encara en parles amb la vista encesa

en foc d'infern!...

– No, no!... Ja ve el repòs.

Doncs, ara que ja sé que compareixo

en presència de Déu omnipotent...

– Te'n penedeixes?

– Si, me'n penedeixo.

– Doncs, sia't perdonat.

– Amén, amén...

– També he tingut enveja i mala bava

per corrompre la glòria dels demès:

allí on jo he conegut que no arribava,

no he volgut que cap altre hi arribés.

D'aquell que em feia ombra o bé respecte,

m'he gaudit fent-ne córrer males veus,

i, tot fingint-li acatament i afecte,

li anava segant l'herba sota els peus.

De lo que no he entès n'he dit mentida,

dels fets més grans que els meus, n'he dit rampells,

he volgut sols un pes, sols una mida:

la meua: els que en passaven, pobres d'ells!

Rebaixar, rebaixar, fins que es confonga

tothom en un mesquí i humil estol,

i al damunt En Joan Sala i Serrallonga,

sent més que tots i governant tot sol.

– Mes, ara...

– Mes, ara, que ja sé que compareixo
en presència de Déu omnipotent...

– Te'n penedeixes?

– Si, me'n penedeixo.

– Doncs, sia't perdonat.

– Amén, amén...

– He estat avar: mai he tingut de sobra,

sempre he anat per més al camí ral;

per molt que posseís, sentia'm pobre

i amb la por d'anar a raure a l'hospital.

Ai! La cobdícia no em deixava viure,

era roi pels altres i per mi:

per un parell de bous, per una lliura,

hauria fet deu hores de camí.

Veure'm dinar apilat me consolava;

mes fruir no podia'n altrament

que pensant a quants altres els mancava

allò que era per mi un bon passament.

«Això és ben meu –pensava–; això no falla:

els altres, si misèria o fam vingues,

que es pengin!» I, llavors, ni una malla hauria dat a un pobre que passés.

– Mes, ara...

– Mes, ara, que ja sé que compareixo en presència de Déu omnipotent...

– Te'n penedeixes?

– Sí, me'n penedeixo.

– Doncs, sia't perdonat.

– Amén, amén...

– La peresa, la gola i la luxúria ben cert que foren mos pecats més xics; pro algun cop m'ha plagut deixar la fúria dels combats, lluny d'amics i d'enemics. Me n'anava a fer cap a la masia oblidada en el fons d'alguna vall, i m'entaulava en bona companyia, menyspreant tota lluita i tot treball. Llavors jo me'n reia de la guerra i dels meus que es batién, capsigranys i tant se me'n donava que la terra la manessin els propis o els estranys. Ben menjat, ben begut, plavia'm jeure a bona ombra per fer la migdiada, cantant cançons d'amor que fan distreure, o escoltant els aucells en la brancada. Si llavors passava alguna mossa revinguda de cos, jo la cridava, ella venia a mi, la deshonrava, i encara se'n tenia per ditzosa.

– I goses riure?

– Era cosa bona...

– Mes no ho és pas a l'hora de la mort.

– Bon menjar, bon oblit i jeure amb dona: mai havia trobat millor conhort.

– Mes, ara...

– Mes, ara, que ja sé que compareixo en presència de Déu omnipotent...

– Te'n penedeixes?

– Sí, me'n penedeixo.

– Doncs, sia't perdonat.

– Amén, amén...

– I el tracte amb Na Joana, no és injúria que clama també a Déu Nostre Senyor? Acusa't!...

– Pare, no!...no fou luxúria, sinó una veritable estimació.

És cert que jo, en ses carns, moltes vegades hi he enterrat tant de força i de voler!

Mes eren llaç d'amor ses abraçades i coronat de seny son front seré.

La Joana m'ha estat reina i esclava; molts cops ella pensava per tots dos; quan jo estava adormit, ella vetllava; ella m'ha fet valent i poderós.

M'ha ajudat amb l'esguard, amb la paraula; si ha calgut, amb la força del seu braç; cada migdia m'ha llescat pa a taula i cada vespre m'ha alegrat el jaç.

En paga, jo li he estat amant sol·licit...

D'això també me n'haig de penedir?

– Fou un amor desordenat i il·licit!

– Doncs...tant se val!...me'n penedeixo, sí!

– Tens algun pecat més dins teu?

– No, pare.

– De tots els que m'has dit i els que has comès contrit demanes perdó a Déu?

– Sí, pare.

– I et sap greu de tot cor d'haver-lo ofès?

– Sí.

– Doncs en nom de Déu omnipotent, Pare, Fill i Esperit Sant, t'absolc. Amén.

– Moriré resant el Credo; mes digueu an el botxi que no em mati fins i a tant que m'hagi sentit a dir: «Crec en la resurrecció de la carn.»

Joan Maragall, *Visions i Cants* (1900).

MONTSENY CREPUSCULAR

El vespre és un cistell mig ple de móres, un grèvol on s'ajoquen els rupits, un viarany perdut entre falgueres i la remor d'un rec que no té nom. De tan precoç el seu estel tremola quan passen els tudons a vol batut. I què se'n fa d'un vespre violaci? Avellaners insomnes han sentit tres bots de còdol sobre l'aigua calma: tres bots ha fet el còdol de l'afany. Les hores s'apoderen de les closes, prosperen tous de molsa pels biots. L'euga del temps, esvelta i immutable, avança el pas. Retorna l'imprecis per cent racons de fosca restaurada. La lluna s'ha tornat molt més prudent. ¿Què t'ha donat el bosc sinó la fètil espessor de pronòstics i regals? Un regalim de mel, un brot de menta i un ram de tell t'ofrena generós.

La boira s'arrossega cautelosa: dalmàtica devota dels avets temerosos del llamp imprevisible. I l'esbarzer declina fonedís. Vinguen les pors que l'hora és oportuna! Que rodin com les sàmares d'auró! Fondals obscurs i miques de tenebra, més enllà del permès, han emparat la fuga d'un bandit imaginari pels espadats estrictes de l'oblit. La majestat dels cedres magnifica la teva ponderada serenor. La vastitud del cel on t'emmiralles, senyoria del porpra fet del blau, t'atorga tanta pau que l'encomanes, muntanya circumscrita al pensament. El vespre ets tu vestida de silenci i el teu perfil de noia que ara dorm l'encanteri d'un déu gelós i destre, d'un déu embadalit del teu foscant.

Antoni Carrera (1991)

GOIGS DEL REY Y MÁRTIR

QUE SE CANTAN EN LA SUA
TANYA DE MONSENY,

GLORIÓS SAN SAGIMÓN

SANTÀ CAPELLA EN LA MON-
BISBAT DE VICH

Marti y rey excel·lent
cantarém vostres llaors:

*Siáu de tots advocat
Sant Sagimon gloriós.*

Jove de molt poca edat
tant á Deu váreu amar,
que pares y Principat
per éll váreu Vos deixar:
en Borgoña foreu nat
Fill de aquell Rey generós: etc.

Lo grán Regne de Borgonya
no lastimáreu en res,
los deserts de Catalunya
de Monseny volguéreu mes:
per fugir la vanitat
de aquest mon tan enganyós: etc.

Olvidat de la noblesa
y de las riquezas grans,
vivíreu ab gran pobresa
entrè pobres Hermitants:
de pa d' ordi sustentat
y de herbas vostre cos: etc.

Per voler celestial
vostre pare vos trobá,
al convent de Sant Marsal
anant á buscar un pa;
queus daban per caritat
cada divendres á Vos: etc.

Vos al Pare coneguéreu
pero éll nous conegué,
demaná si res sabiau
de un fill seu que perdé;
li diguereu de bon grat
prest li mostrariau Vos: etc.

Mirant la aflicció
de vostre pare y trevalls,
li demanareu perdó
en la font de *Mata galls*,
dient ab humilitat
jo só lo qui cercáu Vos: etc.

O fill car, fill estimat!
perque te has portat així?
que tant torment has donát
á ta mare, y també á mi;
ara es ma voluntat
á Borgonya aném los dos: etc.

No poguéreu resistir
del Pare lo manament,
de haber de allí aixir
fou gran vostre sentiment;
las campanas han tocat
entran per lo Regne Vos: etc.

Molt poch apres vos casáreu
per Divina providencia,
y lo Regne gobernáreu
ab virtud, y gran prudencia

de Deu foreu premiat
fentvos lo Cel grans favors: etc.

A vostres vasalls tinguéreu
tal pietat y amor
que per salvarlos volguéreu
morir en mans de un traydor
mártir foreu degollat
muller, y dos fills ab Vos: etc.

Clodomiro Rey de Fransa
que lo cruel tirá fou,
ab tan injusta venjansa
vos feu tirar dins de un pou,
ahont se veu gran claredat
honrant Deu vostre sant cos: etc.

Per vostres grans dignitats
Rey y Mártir excel·lent,
los febreros y trencats
curáu molt lliberalment:
essent per éll invocat,
los lleváu semblants dolors;

*Siáu de tots advocat
Sant Sagimon gloriós.*

TORNADA

Puig del Cel sou coronat
Rey y Mártir preciós:

*Siáu de tots advocat
Sant Sagimon gloriós.*

¶. *Ora pro nobis Beate Sagismunde*

¶. *Ut digni efficiamur promisionibus Christi*

OREMUS.

Præsta quæsumus Omnipotens Deus, ut intercedente Beato Sagismundo Rege, et martyre tuo, et á cunctis adxersetatibus liberemur in corpore, et á pravis cogitationibus mundemur in mente. Per Christum Dominum nostrum. ¶. Amen.

ITINERARI: COLL FORMIC - SANT SEGIMON - L'EROLA - VILADRAU

Horari	
Parcial	Total
0,00	0,00

Sortim del Coll Formic (1145 m), de la banda oposada al bar restaurant. Pugem recte al NE, tot superant l'alt i erosionat marge de la carretera, en direcció a una creu que deixarem a la dreta, i fins arribar a una pista ampla que seguim cap a la dreta. A l'altra banda hi ha una cadena que ens barra el camí. A sota nostra, a la dreta, veurem més endavant un caminet que passa a ran d'una bassa i una font, anomenada de Sant Andreu.

0,10	0,10
------	------

La pista retomba i passa molt a prop d'una **alzina isolada, de notables proporcions**, que ens queda a l'esquerra, catalogada en el llibre de Ramon Vinyeta (Els arbres monumentals de Catalunya) com "l'Alzina de Sant Andreu de la Castanya" i que, segons diu l'autor, "té la singularitat de ser l'exemplar de majors dimensions de Catalunya i situat a una altitud superior als 1200 m. Es una de les alzines més populars del país, car al seu recer s'hi solen aplegar, per a refer forces, els nombrosos estols d'excursionistes que en totes les èpoques de l'any ascendeixen al cim del Matagalls..." Immediatament passem a ran de la **masia de Sant Andreu de la Castanya** (1215 m), una de les masies construïdes a més altitud. Anem seguint una pista molt ampla. A la dreta tenim un vessant del Matagalls i més endavant deixarem, a la dreta, un de tants senders que hi porta, a l'inici del qual hi ha un rètol amb la prohibició d'encendre foc. Continuem per la pista de Sant Segimon, ampla, que retomba.

0,15	0,25
------	------

Passem sota d'una línia d'alta tensió. Davant nostre, en un dia clar, una magnífica panoràmica de Sant Llorenç del Munt i la serralada de Montserrat i més a prop els pobles del Vallès i l'Osona. Ja més lluny el Port de Comte, les muntanyes del Berguedà i voltants de la Molina. Durant el trajecte anem trobant senyals de color taronja.

0,07 032

Bifurcació (1345 m). Al capdamunt de la pujada, sobre la carena. Per la dreta, tot fent un revolt, s'allunya la pista que puja al turó d'en Bessa, on hi ha una caseta i un repetidor de TV. La deixem i continuem per l'esquerra, més planer. La panoràmica es va fent més i més oberta. Ara distingim ja clarament tot el massís del Matagalls coronat per la creu.

0,03 0,35

Pla de Cent Sous (1320 m). Ampli revolt de 180°, a la dreta. El nostre camí davalla suaument per la dreta de la fondalada del torrent de Rentadors. Al davant destaquen els contraforts del Matagalls. En algun revolt podem trobar rierols d'aigua si fa poc que ha plogut. Creuem un rierol que baixa de la Font Claretà.

0,10 0,45

Torrent de Rentadors (1300 m), en un indret anomenat el Faig Gros. Bonica fageda que dóna nom a aquesta deliciosa raconada. Creuem el torrent i el resseguim per l'altra banda. A l'esquerra deixem una entrada de camí que s'apropa al riu i continuem per la branca planera de la dreta. Profusio de falgueres daurades a banda i banda. Rebutgem alguns corriols que surten per l'esquerra. Anem seguint la pista ampla, que va retombant i ascendint molt suaument per entre bosc de faigs.

0,10 0,55

Bifurcació (1310 m). Deixem el trencall dret, que puja a la carena i que ens menaria al coll Saprune-
ra. La nostra pista ara va planejant i davallant una mica.

0,05 1,00

Font de Sant Miquel dels Sants (1270 m), a la dreta del camí.

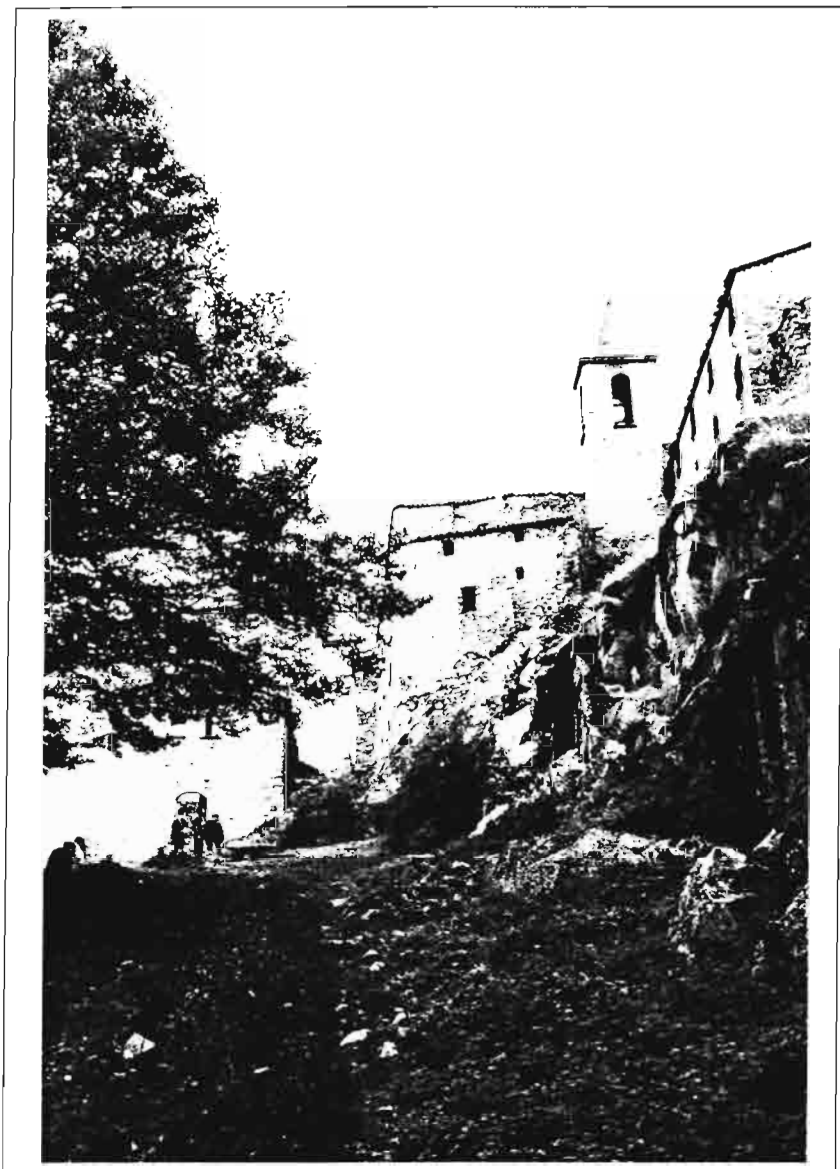
0,07 1,07

Revolt del camí, en el **collet** anomenat **de les Tres Creus** (1225 m). Ens aturem en un sortint rocós de l'esquerra per admirar una bona perspectiva del llogarret de Sant Segimon, ja molt a prop nostre. En aquesta petita cresta rocosa hi havia, fins fa pocs anys, tres creus clavades. Per aquest mateix cantó puja, poc evident i molt perdut, l'antic camí del Brull, el qual baixava de dret a creuar aquest barranc profund del torrent de Rentadors, evitant la marrada que fa el camí actual.

0,03 1,10

Sant Segimon (1230 m). Santuari encinglerat en un abrupte contrafort del vessant N del Matagalls, entre els torrents de l'Oratori i de Rentadors. S'hi entra per una antiga poterna, actualment mig colgada pels enderrocats. A la llinda d'un portal que tenim enfront veiem la data de 1792. Pugem per uns graons de pedra entremig d'arruïnades edificacions i ens concedim una mitja hora de temps per tafanejar per les dependències i fruit de la magnífica panoràmica que s'albira des d'aquest bell racó del Montseny.

Ascensió facultativa. Per als més agosarats, es recomana de pujar a les enlairades restes de l'**ermita de Sant Miquel dels Barretons**, 1305 m, petita capella que es troba suspesa sobre la vertical del santuari i del qual s'obté una bonica perspectiva a vol d'ocell. Es una construcció del s.XVI famosa pels seus ex-vots, els **barretons**, als quals s'atribuï la propietat de guarir el mal de cap. Per accedir-hi, cal situar-se dins el recinte del santuari, en l'ampli jardí que comunica amb les coves, i enfilem-se per un pedregós corriol que s'inicia davant d'una noguera grossa. Es remunta un fort pendent, tot fent ziga-zagues pel costat E de la penya on s'alça l'ermita. Durant aquesta pujada es descobreixen algunes coves. El panorama d'aquest atrevit mirador s'allarga pel N fins al Pirineu. A primer terme, i tancant l'horitzó per l'W, s'estén la muntanya de la Sala i el turó del Pou d'en Sala. A sota i en el quadrant N, s'obre l'àmplia i fèrtil vall de Sant Segimon, el riu de la qual és originat per les aigües del torrent de Rentadors o de l'Oratori. Sobre aquesta vall destaquen les grans pagesies de can Gat, amb aspecte de castell, i la Sala, més allunyada i també de grans dimensions, prop de les quals hi transcorre el nostre itinerari més endavant.

Actualment, **el santuari de Sant Segimon** es troba en un estat ruïnós lamentable, tot esperant una nova i definitiva restauració. Aquesta trista imatge actual contrasta dolorosament amb la que oferia quan Osona (1899) visità el santuari: "En aquest grandíols santuari trobarà lo excursionista, del 15 Juny al 15 Octubre, que sol estar obert, bonas cambras ab bons llits y alguna relativa comoditat, aixís com lo devot pelegrí bona iglesia pera pregar. Està situat á 1.260 metres apr. d'altitud, pertanyent a D. Francisco de Puig y Boira y essent administrat per lo amable sacerdot Rev. D. Jaume Montanya, que's desviu pera ferhi agradable la estancia del turista y del devot; malgrat eixas bonas disposicions, recomano á aquestos que portin algunas provisions, puix los días que acudeixen allí moltes personas, sólen agotarse las que té lo hostaler-sagristà, En Sever Soler, encarregat de la venta."

La història del santuari es remunta a l'any 1290, en què es construí una capella aprofitant una cova natural. Segons la llegenda, aquesta cova fou la que habità, entre els anys 516 i

520, Segimon de Borgonya durant la seva estada al Montseny fent penitència. Posteriorment, es feren altres construccions i s'habilitaren altres coves properes per a la vida eremítica.

Prop d'aquest conjunt, conegut amb el nom de l'Obra Vella, s'hi construïren a finals del s. XVI una nova església i residència, que foren, al llarg del segle següent, successivament ampliades. Durant el segle XVIII s'edificà un gran alberg i l'actual església, la qual fou beneïda el 1775, donant per acabada l'Obra Nova.

El 1810, soldats francesos cremen el santuari, però cinc anys més tard és restaurat per gent de Viladrau. El 1837, el santuari passà a ser propietat de l'amo de can Gat, fet que desencadenà una polèmica amb els rectors de Viladrau, que duraria prop d'un segle. Mentrestant, la devoció per aquest santuari, dedicat a un dels sants més famosos de Catalunya, anà decreixent, i rebé un cop definitiu l'any 1936, que fou novament cremat i destruït.

Entre 1959 i 1961, amb l'obertura d'una pista que hi accedia des de coll Formic, s'inicià la restauració del santuari, però malauradament no va tenir continuació. Dins d'una cova, en un extrem del pati, hi ha la font de sant Segimon, avui dia molt abandonada i pràcticament eixuta. L'aigua més propera, doncs, és la que ofereix la font de Sant Miquel dels Sants, a pocs minuts del santuari, en direcció a coll Formic.

0,00 0,00

Deixem Sant Segimon. Reculem per la mateixa pista que ens hi ha portat fins gairebé al revolt on abans ens hem aturat. Ara deixem l'ampla pista i agafem un senderó que va baixant en ziga-zaga per entremig de la fageda. Un cop acabada aquesta el corriol transcorre sense canviar de direcció de cara al poble de Viladrau, que veiem al fons.

0,07 0,07

En una bifurcació, al costat d'una alzina amb un senyal de color taronja, agafem el trencall esquerre que va baixant pel llom escarpat de la muntanya. A sota nostre veiem alguns masos dispersos que corresponen a Can Gat (amb una torre) i les cases noves de la Sala, abans esmentats.

0,05 0,12

Acabat el llom escarpat fem cap a una petita esplanada. Aquí girem sobtadament cap a la dreta seguint un sender molt més marcat i flanquejat de feréstega vegetació barrejada amb trams de fageda. Anem en direcció al torrent de l'Oratori. Rebutgem alguns senderons de l'esquerra i seguim sempre la pista més planera assenyalada amb color taronja.

Aviat se'ns fa present un bonic **saltant d'aigua** entre l'impressionant pendent del davant. El camí va baixant, d'una manera forta i sostinguda, per l'obaga d'aquest sot cobert d'una espessa fageda, en direcció al llit del torrent. La gent del país coneix aquest sector del camí amb el nom de les Marrades.

0,17 0,29

Torrent de l'Oratori (1025 m). Les seves aigües, fresquíssimes i transparents, davallen abundoses, al llarg de petits gorgs i fent cascades. Un racó idíl·lic en aquesta estació de l'any. Una mica més amunt del punt on creuem el torrent, hi ha un bonic i profund gorg i salt d'aigua que recomanem d'anar a veure.

Un cop creuat el torrent continuem per l'altra banda, també per corriol. El camí ascendeix molt suaument. Veiem un altre bonic saltant d'aigua. Molt enlairat a l'esquerra, podem veure ara tot el conjunt de Sant Segimon i l'ermita de Sant Miquel dels Barretons, dalt del cingle i a un desnivell considerable.

0,05 0,34

L'Oratori (1020 m). A l'esquerra del camí i en un tombant d'aquest, sobre la vall del torrent del mateix nom. A dins la capelleta hi ha una imatge de Sant Camil de Lel·lis.

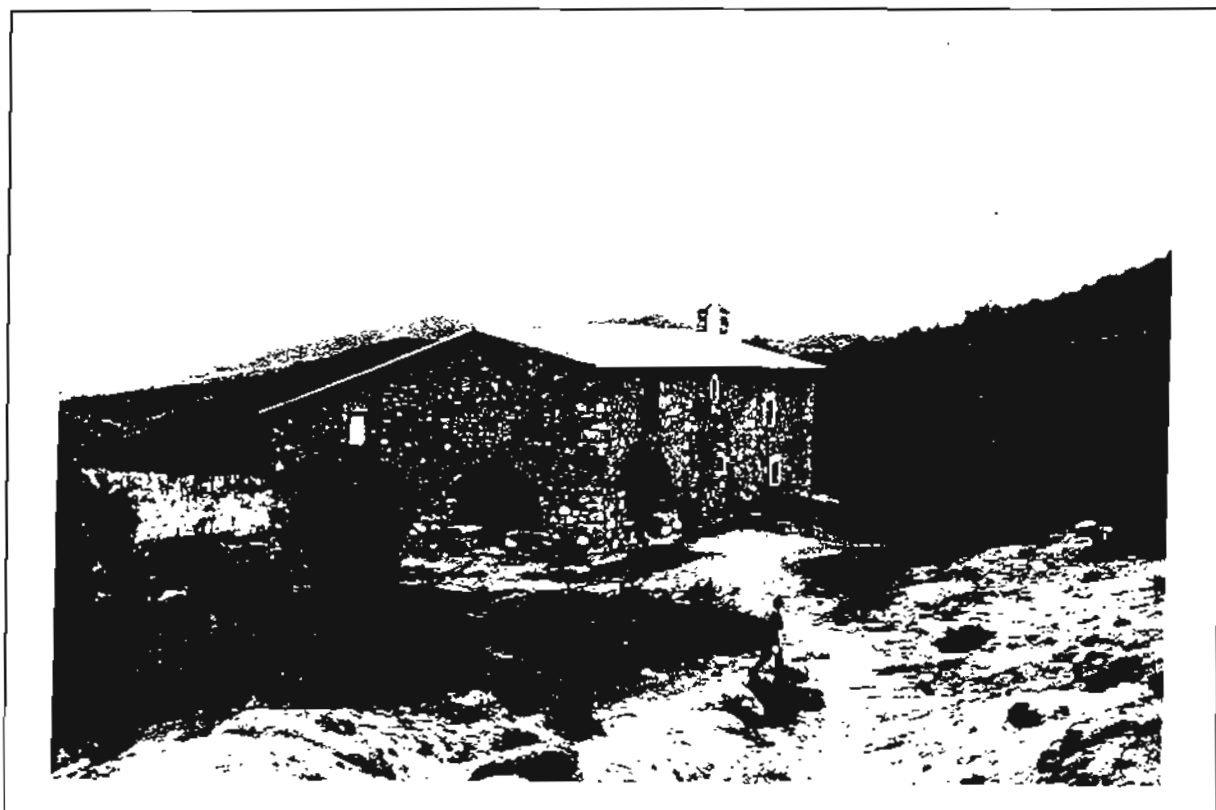
El camí s'allunya de la riera. Després d'alguna curta giragonsa el camí enllaça amb el final d'un tram de tartera. Després entrem en una zona de vegetació abundosa en faigs i notables castanyers.

0,10 0,44

Font de l'Or (940 m), ben arranjada, a la dreta i vora el camí. A davant seu uns castanyers de grandària considerable. Entrem en un sector de castanyers gegants, on creix el segon exemplar més gros del Montseny. El camí, encatifat de fulles de faig, ara és cobert a més del pello espinos del fruit dels castanyers, de formidables troncs amb formes fantasioses i turmentades. A l'esquerra en destaquen dos de considerables, un d'ells amb el tronc foradat de dalt a baix.

0,10 0,54

Ermita de l'Erola (870 m). Ermita situada en un replà, als peus dels contraforts septentrionals del Matagalls.

El petit santuari de la Mare de Déu de l'Erola, advocada contra la verola, que era residència dels ermitans de Sant Segimon durant l'hivern, existia ja el 1571. El 1628, un incendi destruí l'ermita i la casa annexa, que al llarg d'aquell segle foren reedificades i posteriorment ampliades. El 1833, la capella fou novament cremada, fet que ocasionà la desaparició de l'antiga imatge. Finalment, víctima d'una nova destrucció el 1936, fou restaurada per la gent de Viladrau el 1942. La capella presenta un atri característic, amb dues grans arcades obertes, l'una a la façana W i l'altra a la S.

0,02 0,56

Riera de l'Erola. Hem deixat el santuari a l'esquerra i ara ens arribem a la riera del mateix nom. A l'esquerra del camí hem vist una gran bassa. Travessem la riera i seguim per l'altra vessant per camí pujador. A banda i banda tenim mates de ginestells. Fem cap a una pista i la seguim a l'esquerra.

0,06 1,02

Can Bosc. Deixem el revolt de pista que se'n va a l'esquerra i passem per Can Bosc (845 m). Gran pagesia bellament situada al repeu dels contraforts occidentals del Matagalls. A l'esquerra ens queden les dependències de la casa i una gran era i a la dreta una font amb dos brolladors, una de les més originals dels encontorns. Travessat el llarg del mas i passada la darrera dependència, deixem una pista a la dreta i continuem per l'esquerra, que és més fressada.

0,05 1,07

Bifurcació. Poc abans d'aquesta bifurcació hem deixat una pista que retomba enrere, a l'esquerra. Ara seguim per un corriol a la dreta força emboscada i amb mates de ginestera.

Tornem a sortir a la pista i la seguim, amunt. De seguida la tornem a deixar, ara a la dreta, i seguim un corriol a l'esquerra, enclotat i també amb abundància de ginesteres i altra vegetació molt densa. Més endavant s'afegirà a la vegetació un filat a banda i banda del camí. Sortim de la frondositat del bosc, passem per sota d'un alzinar que forma una raconada ombrívola molt pintoresca. Fem cap a un camí ample que ens ve per l'esquerra. Continuem avall. El pis és sorrenc i bastant malmès per les aigües.

0,15 1,22

Els Molins (765 m). Hem desembocat en un revolt de camí. A l'esquerra arrenca un corriol que ens menaria a la Sala (important pagesia, històricament coneguda per haver estat el lloc de naixement, el 1594, del cèlebre bandoler Joan Sala "Serrallonga", que pertangué a la família Sala). L'altre corriol és l'accés als **Molins**, casa que veiem al davant, mig oculta en l'arbreda i a la qual no hem d'acabar d'arribar, sinó que girem cap a la dreta voltant els jardins d'aquest casal. A sota, a l'esquerra, tenim una font per si en volem assaborir l'aigua fresquíssima. A la dreta del camí hi ha la boca d'una mina.

Passada la font, deixem immediatament la pista i seguim per un corriol que corre paral·lel per la banda esquerra d'aquella i baixa lleugerament. Ben aviat podrem veure la propera població de Viladrau que ens queda enlairada. A banda i banda del camí hi ha abundància de vegetació i clars indicis d'una avellanosa propera que creix en aquesta obaga. Després passem una breu estona per sota els fils d'una línia telefònica.

0,08 1,30

Riera Major. La traïem mitjançant un pont de pedra. En ruïnes i vora la riera deixem a l'esquerra l'antic **Molí de Baix** (730 m). Continuem per un camí que transcorre paral·lel a la dita riera, que ens queda a la dreta.

El senderó desemboca en un camí superior que seguim en la mateixa direcció, aquest és més ample i una mica pujador. Deixem un trencall a la dreta que transcorre més a prop de la riera, després nosaltres en seguim un més a l'esquerra, molt herbós. A la nostra esquerra hi ha un fondal i a l'altra banda d'aquest s'aixeca una nova edificació, probablement una granja, al costat d'una gran bassa.

Poc més endavant el sender herbós es bifurca i agafem el trencall dret. Anem guanyant alçada tot apartant-nos del fondal de l'esquerra i sempre de cara al poble de Viladrau que tenim al davant encara bastant enlairat.

Ens anem acostant a les primeres edificacions del poble. El sender passa a prop d'un tancat. Desembocuem a una ampla pista i la seguim per l'esquerra en direcció a l'entrada del poble.

0,14 1,44

Passem pel costat d'una casa aïllada, que ens queda a l'esquerra.

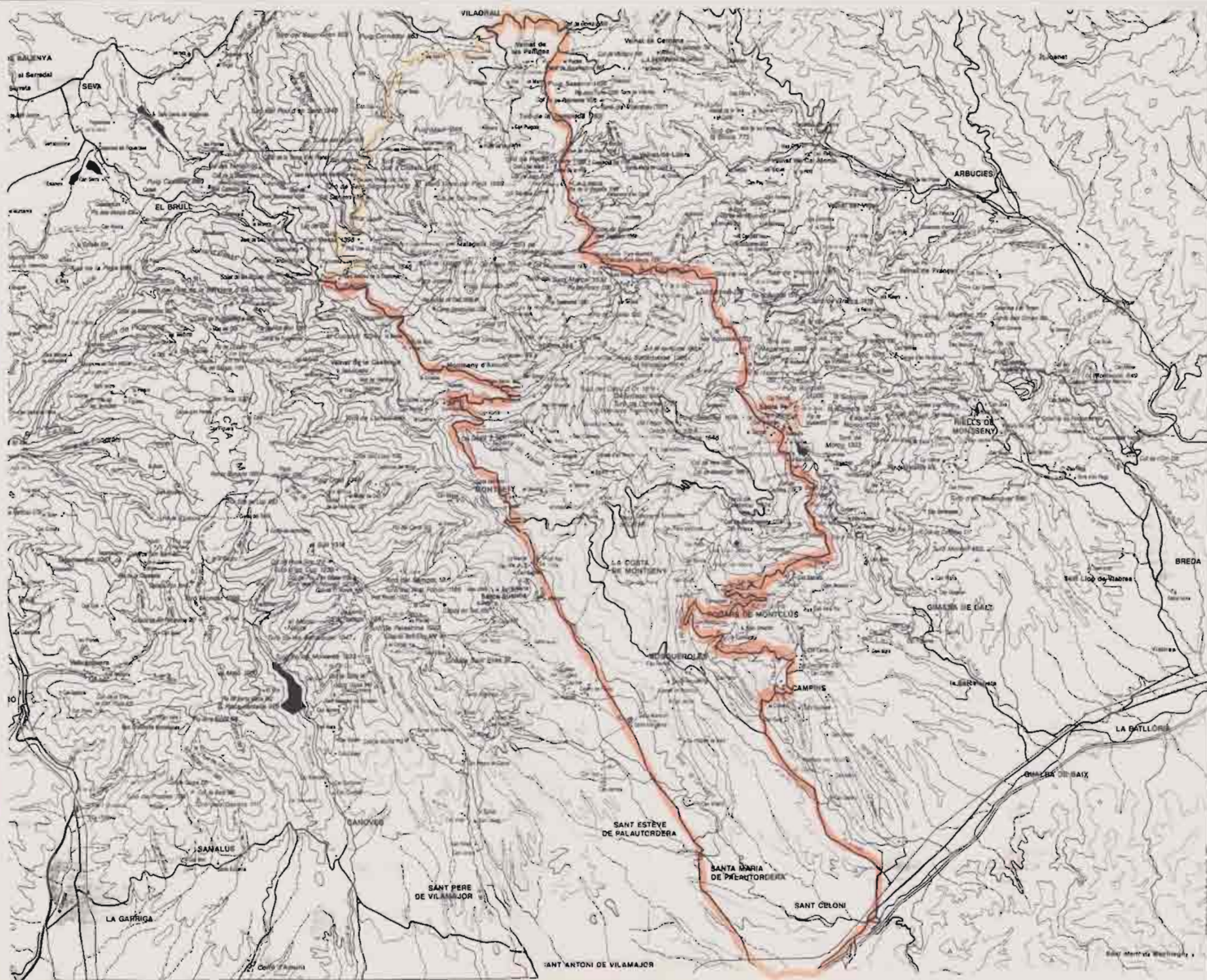
Entrem al poble per un carrer ample i pujador. A la dreta tenim bonics xalets amb moltes flors i a l'esquerra un bloc de pedra en recordança del gran poeta del Montseny que fou Guerau de Liost, pseudònim literari de Jaume Bofill i Mates. A la dreta, en una finca, podem veure un original avet blau.

0,06 1,50

Pel carrer anomenat precisament de Sant Segimon (les enlairades restes del qual podem encara albirar des del punt on ens trobem) anem a fer cap a la **plaça Major de Viladrau** (824 m) on es dona per acabat aquest itinerari.

Total horari previst:	De Coll Formic a Sant Segimon	1 h 10 m
	Descans amb ascensió facultativa a Sant Miquel dels Barretons	0 h 30 m
	De Sant Segimon a Viladrau	1 h 50 m
	Parada al Torrent de l'Oratori	0 h 10 m
	Parada a l'ermita de l'Erola	0 h 20 m
	Total	4 h 00 m

En cotre

Bibliografia:

Joan López i Cortijo, **Guia Excursionista MONTSENY, 1** (La Calma i el Matagalls), Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català, Editorial Montblanc-Martin, Barcelona 1989.

Carles Albesa, **El Montseny com a pretext**, Col. Llibre de Motxilla núm. 3, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978.

Pere Ribot / Ramon Camprubí, **El Montseny**, Destino, Barcelona, 1975.

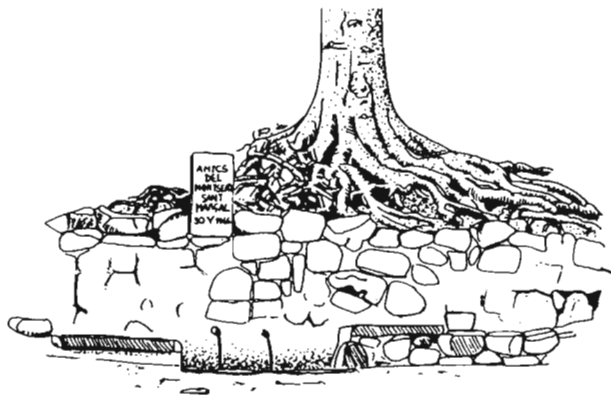
Ramon Vinyeta, **Els arbres monumentals de Catalunya**, Col.lecció Art i Paisatge, Editorial Celblau, Torelló, 1ª edició novembre 1985.

Butlletí del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, núm. 77, octubre de 1991, dins **Itineraris didàctics**, "El Montseny, muntanya literària", per Anton Carrera.

Diari AVUI, **Pistes**, "L'ermita de Sant Segimon del Montseny", per Jordi Portell, 2/11/90.

Cartografia:

Montseny, 1:50.000, de Josep Nuet i Badia, dins l'obra citada: Guia Excursionista MONTSENY/1

La font Bona de Sant Marçal.

JUSTIFICACIO

+++++

D'aquest treball se n'han fet un total de 60 exemplars numerats. Aquest dossier s'ha confeccionat per facilitar un contingut documental als components de la XXIII sortida de "CONEGUEM CATALUNYA", que sota aquest nom genèric organitza la Secció de Cultura de l'A.E.Talaia. D'altra banda cal esmentar que aquesta activitat rep el patrocini de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Han preparat aquesta sortida:

Lluís Forgas
Blanca Forgas
Manel Vidal
Marcel.lina Simon
Tina Moya
Jani Ferrer
Rosa Farriol

Fotografies de
Coll Formic, Sant Segimon
L'Erola, Viladrau, Sant Bernat
de Rosa Farriol

La resta són d'Arxiu.

EXEMPLAR N°.....00034

Vilanova i la Geltrú, 1r de novembre de 1992

